

Yazmış ARIMAN'ın "Geleneksel Tasarım Odaklı Bir Sanat Eğitimi Etkinliği" başlıklı tezi
Tarih 2015 yılında aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü
Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim
Dalı Resim-İş Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Doç. Dr. Tez Danışmanı

Doç. Dr. İ. Özgür SOĞANCI

Doç. Naciye COŞKUN

Yrd. Doç. Dr. Evrim ÇAĞLAYAN

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ABD
YÜKSEK LİSANS TEZİ
GELENEKSEL TASARIM ODAKLI
BİR SANAT EĞİTİMİ ETKİNLİĞİ
TEZ DANIŞMANI:
Doc. Dr. İ. Özgür SOĞANCI
YASEMİN ARIMAN
ESKİŞEHİR 2015

GELENEKSEL TASARIM ODAKLI BİR SANAT EĞİTİMİ ETKİNLİĞİ

Yasemin ARIMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İ. Özgür SOĞANCI

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2015

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Yasemin ARIMAN'ın "Geleneksel Tasarım Odaklı Bir Sanat Eğitimi Etkinliği" başlıklı tezi 24.08.2015 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr. İ.Özgür SOĞANCI

Üye : Doç. Necla COŞKUN

Üye : Yard.Doç.Dr. Evrim ÇAĞLAYAN

Prof.Dr. Esra CEYHAN

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ÖZET

GELENEKSEL TASARIM ODAKLI BİR SANAT EĞİTİMİ ETKİNLİĞİ

Yasemin ARIMAN

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2015

Danışman: Doç. Dr. İ. Özgür SOĞANCI

Bu araştırmanın amacı, sanat eğitiminin üretimsel, eleştirel, kültürel ve estetik boyutlarını göz önünde bulundurup geleneksel tasarımdan yola çıkarak öğrencilerin kendi halı tasarımlarını gerçekleştirmelerine imkan sunmak ve süreçte kullanılan gözlem, görüşme ve diğer veri toplama yöntemleri ile ulaşılan bulgularla görsel sanatlar alanına katkı sağlamaktır. Araştırmada bu temel amaçlar doğrultusunda geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliği hazırlanmıştır. Araştırmanın etkinlik süreci Eskişehir il merkezinde bir devlet ortaokulunda 6. Sınıfta bulunan 26 öğrenci ile yürütülmüştür. Etkinlik sürecinin uygulama süresi olan 5 hafta içerisinde ön fikir- son fikir, gözlem ve görüşme yöntemi kullanılarak, uygulama haftasında elde edilen çocuk resimleri, ders video kayıtları ve ses kayıtlarının yanında araştırmacı günlükleri ile veriler elde edilmiştir. Etkinlik sürecinin ilk haftasında öğrencilerin halı ile ilgili ifadeleri ‘genellikle üzerine basıp geçilen bir ev eşyası’, yani halının işlevselliğine işaret ederken, etkinliğin son haftasında halının tasarımsal özelliklerine dikkat çekerek halıyı ‘bir sanat objesi’ olarak gördüklerini ifade eden cümleler kullanmışlardır. Araştırma sonunda ulaşılan bulgulara göre etkinliğin öğrencilerin kültür, görsel kültür, halı, halı motifleri, hayvan figürlü halılar ve tasarım ile ilgili farkındalıklarına katkı sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Geleneksel Sanatlar, Tasarım, Halı.

ABSTRACT**AN ART ACTIVITY FOCUSED ON TRADITIONAL DESIGN**

Yasemin ARIMAN

Department of Fine Arts Education

Anadolu University Graduate School of Educational Sciences

August 2015

Advisor: Associate Prof. İ. Özgür SOĞANCI

The purpose of this research is to allow students to realize their own carpet designs on the basis of traditional design by taking into consideration the productional, critical, cultural and aesthetic aspects of art education and to contribute to the field of visual arts with findings arrived at through observation, interview and other data collection methods used in the process. In accordance with these key objectives, an art education activity focused on traditional design has been prepared during the research. The activity stage of the research has been carried out with 26 students in the sixth grade in a public secondary school located in the city center of Eskişehir. By using pre-understanding, final understanding, observation and interview methods during the 5 weeks implementation period of the activity stage, findings have been collected through researcher logs in addition to the children drawings, lecture video records and voice records acquired during the implementation week. While in the first week of the activity stage students' definitions regarding carpets such as "home furnishing that is stepped on" were pointing to the functionality of carpet in the final week they used sentences which expressed how they saw the carpet as "an art object" by pointing to the design properties of carpet. According to the findings arrived at the end of the research, it can

be said that the activity has contributed to raising the students' awareness on culture, visual culture, carpet, carpet patterns, carpets with animal shapes and design.

Keywords: Art Education, Traditional Arts, Design, Carpet.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
RESİM LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	x
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
Sanat Eğitimi ve Kültür	4
Geleneksel Sanatlar ve Türk Halısı.....	7
Pazırık Halısı	9
Hayvan Figürlü Halılar	11
Görsel Tasarım Elemanları Açısından Halı'ya Bakış.....	12
Amaç	14
Önem	15
Sınırlılıklar	15
İlgili Araştırmalar	16
İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM	20
Araştırmanın Modeli	20
Katılımcılar	22

Veri Toplama Araçları	23
Verilerin Toplanması	24
Etkinlik süreci	24
Verilerin Çözümlemesi veYorumlanması	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	27
Araştırma Etkinlik Süreci 1. Hafta Bulguları	27
Araştırma Etkinlik Süreci 2. Hafta Bulguları	31
Araştırma Etkinlik Süreci 3. Hafta Bulguları	35
Araştırma Etkinlik Süreci 4. Hafta Bulguları	38
Araştırma Uygulama Süreci 5. Hafta Bulguları	40
Yorumlar	62
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	69
Sonuçlar.....	69
Öneriler	70
EKLER	72
KAYNAKÇA	93

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Etkinlik Süreci</i>	24
Tablo 2 <i>Etkinlik sürecinin sanat eğitimi alanları ile ilişkilendirilmesi</i>	26
Tablo 3 <i>Etkinlik süreci ile görüşme sorularının ilişkilendirilmesi</i>	43
Tablo 4 <i>Öğrencilerin halı ile ilgili düşüncelerine ilişkin yorumlar</i>	62
Tablo 5 <i>Öğrencilerin halı tanımlarında kullandıkları ifadelerin temalandırılması</i> ..	63
Tablo 6 <i>Öğrencilerin etkinlik ile ilgili düşüncelerine işaret eden bulgular</i>	67
Tablo 7 <i>Öğrencilerin etkinlik ile ilgili belirttiği ifadelerin temalandırılması</i>	68

RESİM LİSTESİ

Resim 1 – Pazırık Halısı	9
Resim 2- Pazırık Halısı Detay	10
Resim 3 – J. Huguet’in tablosundan hayvan figürü, 15. Yüzyıl	11
Resim 4 – C. Crivelli tablosundan ejder figürü	11
Resim 5 – Hayvan halısından ejder figürü, 15. Yüzyıl	12
Resim 6 – İstanbul Vakıflar Müzesi’ndeki hayvanlı halıdan figür	12
Resim 7 – Marby Halısı, 15. Yüzyıl yarısı veya ortası	13
Resim 8 – Etkinliğin 2. Haftasında yapılan sunuma kuşbakışı	32
Resim 9 - Öğrenci halı tasarımı, 1	36
Resim 10 – Öğrenci halı tasarımı, 2	37
Resim 11 – Öğrenci halı tasarımı, 3	37
Resim 12 – Nilsu’nun halı tasarımı çalışması	48
Resim 13 – Elif’in halı tasarımı çalışması	50
Resim 14 – Yaprak’ın halı tasarımı çalışması	52
Resim 15 – Mert’in halı tasarımı çalışması	53
Resim 16 – Hakan’ın halı tasarımı çalışması	55
Resim 17 – Hasan’ın halı tasarımı çalışması	56

Resim 19 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi	64
Resim 20 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi	64
Resim 21 – Öğrenci halı tasarımından motifler	65
Resim 22 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi	65
Resim 23 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi	66
Resim 24 – Öğrenci halı tasarımından motifler	66

EKLER LİSTESİ

EK A – Etkinlik 2. Hafta Sunum Görselleri	72
EK B –Diğer öğrenci halı tasarımı çalışmaları	84
EK C – Araştırma gönüllü katılım formu	90
EK D – Araştırma veli izin formu	92
EK E – Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme soruları	93

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

GELENEKSEL TASARIM ODAKLI BİR SANAT EĞİTİMİ ETKİNLİĞİ

Bir toplumun ilerlemeci ve yenilikçi bir bakış açısına sahip olabilmesi için, sanatın eğitim süreci içinde belirgin kazanımlar oluşturulabileceği kabul edilmektedir. Batıda tüm sanatların birbiriyle ilişkili olarak öğretildiği kapsamlı sanat eğitimi programlarına doğru gidilmektedir. Her öğrencinin bireysel ve kültürel açıdan sanattan kazanacağı değerler olduğuna ve kültürel eğitimin zorunluluğuna inanıyorsak, okullarda her öğrencinin bu eğitimden yeterli süreler içinde pay almasına da olanak sağlamalıyız (Kırıçoğlu,2002,s.8).

Sanat, insanın kültürel yaşamını ve kişisel deneyimlerini yansıtan en kapsamlı alandır. Sanatın bu anlamda kişiye kazandıracağı değerleri başka hiçbir ders, alan ya da deneyim kazandıramaz. Dewey (1934) sanatı yaşama can veren bir deneyim olarak niteler. Bu insanın yaşamında en önemli yeri alan ve en yüksek duygusal deneyimleri tanınır kılan, değeri kendinden bir olgudur (Aktaran:Kırıçoğlu, 2002,s.47).

Sholz ve Vogler’e (1995) göre görsel sanatlar, el sanatları ve tasarım eğitimi ile sağlanan kültürel kazanç, insanın her türlü gelişimi için önemli olan gözlem, algılama ve ifade etme yetilerinin geliştirilmesine bağlıdır (Aktaran: Özsoy ve Şahan, 2009). Bunun yanında sanat eğitimi eğer zamanında verilmezse bireyin estetik duyarlılık, karşı görüşlere saygı, farklı kültürlerle değer verme sanat eserlerini koruma bilinci kazanma ve evrensel ortak bir değeri paylaşmagibi davranışları kazanamamasına yol açabilir(Mercin ve Alakuş, 2007).Küreselleşme, ekonomik olduğu kadar kültürel olarak da ülkeleri etkilemektedir. Bu anlamda görsel kültür hem ulusların kültürel kimliğini tehlikeye düşürebilmekte hem de bireyleri aşırı tüketime yönlendirebilmektedir. Bu açıdan sanat eğitimi, toplumu düzenleyici ve dönüştürücü işlevi ile öne çıkmaktadır (Kırıçoğlu, 2009, s.2,3).

Bütün bu kültürel zenginlik içinde, sanatın dili ortak bir dil olarak ortaya çıktığından, sanat eğitimi yoluyla insanların kaynaştırılmasına ihtiyaç vardır (San, 1985,s.30). Gel'e (1993) göre ise çocuklar için ise tüm sanat etkinlikleri önemlidir; ve onların gelişimlerini sağlıklı bir biçimde sürdürmeleri için bu etkinliklere katılmaları gerekmektedir, çünkü onlar için sanatsal etkinlikler bir iletişim alanıdır. Sanat eğitimi çocukları içinde bulundukları toplumun bir üyesi olarak kendi kültür ve sanat değerlerine sahip çıkarken, onların evrensel değerlerden kopmadan uluslararası etkileşimlerini de sağlamış olur. Tüm bunların yanında sanat eğitimi diğer disiplinlerle karşılaştırıldığında, bireyin gelişim sürecini hızlandıran ve güçlendiren bir rol üstlenmektedir (Aktaran: Özsoy ve Şahan, 2009).Sanat eğitimi sayesinde kendi ülkesinden olmayan bir sanatçının eserini benimseyen, binyıllar önce farklı uygarlıkların yapmış olduğu sanat eserlerine değer veren ve onları koruyan, gelecek kuşaklara bir kültürel miras bırakmak için çaba gösteren bireyler yetiştirilebilir(Mercin ve Alakuş, 2007).

Insanoğlunun sahip olduğu değerleri gelecek kuşaklara aktarması, çağ daşlarına kendini tanıtmayı sanatsal alanda da kendini göstermektedir.Özellikle geleneksel sanatlar, tekrar gün ışığına çıkarılarak, gelecek kuşaklara aktarılacak için sanat eğitimi ders programları içinde yer almaktadır.Geleneksel ve estetik değerlere sahip çıkarak bunların gelişimine dayalı çalışmalar, sanatımızın çağ daşlaşma bazında sağlam temeller üzerinde inşasını sağlayacaktır.Sanatlar daima kendi yaratıcı geleneklerini izlerler.Gelenekler çok defa eski biçimsel olguların tekrarı sanıldığı için yenilenen biçimlerde yaşayıp giden gerçek yaratış hatıralarıdır.Geleneksel ruh ve duyarlılık sorunu eski biçimlerin tutucu, ısrarla kendilerini sürdürmesi değildir Gelenekleri çağ daş biçimlerde yaşatmak kişisel sezgi ve güç bağ lıdır(Erbay 2000,'dan aktaran Karagöz, 2011, s,27).

Geleneksel el sanatlarımızdan biri olan halı ise dokuma ya da genel olarak çeşitli düğüm teknikleri kullanılarak yapılmış yaygı olarak tanımlanır. Hayvan figürlü halılar ilk defa K. Erdmann tarafından sistemli bir şekilde bir makalede ele alınmıştır. Bunlarda zemini küçük veya büyük karelere bölünüp içlerine kuvvetle üsluplanıp tezyini bir karakter almış olan hayvan figürleri ile dolgulu sekizgenler yerleştirilmiştir (Aslanapa, 1987, s.37).

Görsel sanatlar dersi kapsamında uygulanabilecek, öğrencilere hem hayvan figürlü halılar hakkında bilgi verebileceğimiz hem de onlardan bu konu ile ilgili görüşlerini alıp değerlendirebileceğimiz aynı zamanda uygulama yapma imkanı bulabilecekleri, görsel kültür adına farkındalık kazanabilecekleri bir etkinliğin olmaması bu araştırmanın yapılması ve etkinliğin uygulanabilirliğinin denenmesi açısından yeterli bir sebep olarak görülebilir.

Kültür-sanat nesnelerini bilinçli olarak izleyen, kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan bireyler yetiştirmek görsel sanatlar dersi öğretim programımızın temel hedefleri arasında yer alır (M.E.B., 2013). Programda; görsel sanatların doğasında var olan kavramlar bilgisinin elde edilmesini, sanatçının ve sanat eserinin değerinin anlaşılmasını, yetenekli öğrencilerin keşfini, sanat eseri üzerinde tartışma yapılmasını, görsel sanatlara ait kültürel mirasın incelenmesini, onların değerinin fark edilmesini ve koruma bilinci kazandırılmasını, estetik değer yargılarının geliştirilmesini, teknik ve becerinin bir araya getirilerek duygu ve düşüncelerin biçimlendirilmesini sağlayacak kazanımlara yer verilmiştir ve üç temel öğrenme alanı üzerine odaklanmıştır:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme
2. Kültürel Miras
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik.

Bu temel amaçlar doğrultusunda hazırlanmış ve uygulanabilirliği denenmiş, öğrencilerin yaş ve yeteneklerinin dikkate alındığı, kapasitesini en üst düzeyde kullanabildiği, sanat ile kültürün birbirini şekillendirdiğini ve yansıttığını kavrayabilecekleri farklı etkinliklerin bulunması görsel sanatlar dersi öğretim programının başarısının artmasına yardımcı olacaktır.

Görsel sanatlar dersinde sadece uygulamaya ağırlık verilen programların uygulanması bir sorun olarak görülebilir. Bu programların özünü çoğunlukla ürün vermek oluşturur (resim, heykel gibi). Bu tek yanlı programlarda sanatın eleştirel ve kültürel işlevlerinin uygulamanın sonunda kendiliğinden gerçekleşeceği ve çocuk eğer sanatı yaparak öğrenirse, bu davranışın ona eleştirel bir görüş kazandıracağı varsayılır. Oysa görsel nitelikleri ayırsamak, kendiliğinden öğrenilecek bir olgu değildir. Bu

nedenle programlarda sanatın üretimsel, eleştirel, kültürel ve estetik boyutları eşit ağırlıkta yer almalıdır(Kırıçoğlu, 2002, s.11).

Sanat Eğitimi ve Kültür

20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı genel anlamda sanatın tüm alan ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar alanda ise okullarda sanat eğitimi için verilen dersleri tanımlar (San, 2003). Sanat eğitimi okul izlencelerinde yer alması gerekirken aynı zamanda yaşam boyu etkisini sürdürmesi beklenen, insanı bilgilendiren ve düşündüren çok özel bir kültür alanıdır. Sanat eğitimcileri olarak çocuklarımıza ve gençlerimize; bu kadar karmaşık görsel kültür ortamında çevrelerine, sanatsal ve kültürel nesnelere karşı eleştirel bakışı kazandırabilmeyi, görsel anlamda değer yargılarını bilinçli tüketici olmaları yönünde kullanabilmelerini sağlamayı ve sanat yolu ile ulusal değerlerle besleyerek evrensel değerlere açık bir kültürel kimlik kazandırmayı hedeflemeliyiz (Kırıçoğlu, 2009, s.4)

Sanatçı da yaratıcı ortamda öğrenci ile karşı karşıya gelip mesleki bilgi ve deneyimini kullanabilen öğretmen de birer araştırmacıdır. Aynı zamanda kendini yenilemesi, deneyimlerini meslektaşları ile paylaşması da alanın gelişimine katkıda bulunması açısından önemlidir. Araştırma bir konu, olay ve ya durum hakkında bilgi edinme sürecidir. Sanatın ise düşünmeden tasarıma, tasarımda uygulamaya ve uygulamadan üretmeye kadar her aşaması bir araştırma örneğidir (Kırıçoğlu, 2009, s. 6). Bu bakımdan görsel sanatlar dersinde farklı etkinlikler planlayarak bunları uygulamak, yeni bilgiler elde etmek ve bu bilgileri alana katkı sağlaması için paylaşmak önemlidir.

Eisner (1972) sanat eğitimi amaçlarını ; çocuk, toplum ve konu alanı (disiplin) odaklı yaklaşımlar olmak üzere üç başlık altında toplarken, Efland (1990) özgür anlatımı temel alan yaklaşım, yeniden yapılandırmacı yaklaşım ve bilimsel yaklaşım olarak ele almıştır (Eisner, 1972 ve Efland, 1990'dan aktaran Kırıçoğlu, 2009). Daha sonraları çocuk odaklı sanat eğitiminin aşırı özgürlükçü uygulamaları sonucunda sanat derslerinin boş geçtiği, öğrencinin iyi vakit geçirmesinden öte kalıcı bir etki yaratıp yaratmadığı, bir öğrenme gerçekleşip gerçekleşmediği tartışılır olmuş ve disiplin odaklı sanat eğitimi gündeme gelmiştir. Disiplin odaklı sanat eğitiminde; eleştiri, estetik, sanat

tarihi ve uygulama gibi dört sanat alanını birleştirerek sanatta etkin öğrenmenin sağlanması hedeflenmiştir. ABD'nin resmi okul sisteminde sanata gereken önemin verilmediğini tespit eden Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi, içeriğini 'sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik'in oluşturduğu dört disiplinin bileşkesini öngören bir sanat eğitimi yaklaşımını 1982'de benimsemiştir (Artut, 2013,s. 295).

Kırıçoğlu (2009)'nun disiplin odaklı sanat eğitimine yönelik ifade ettiği olumlu yanlar şöyledir; öğretmenin derse hazırlanarak gelmesi, öğrencinin dört sanat alanında da bütüncül bilgi edinmesi, yetenekleri sınırlı olanlara da sanatı uygulama dışında farklı öğrenme olanakları sunması ve öğretilen-öğrenilen bir alanda sonuçların değerlendirilebilir olması. Kurama yöneltilen; sanat öğretmeni yetiştiren kurumların gereken donanımda sanat öğretmeni yetiştirememesi, ders sürelerinin dört alanı uygulamak adına yeterli olmaması, öğretmenlerin disiplinler arası dengeyi kuramamaları, ülkemiz koşullarında donanım yetersizliği ve 'disiplin' sözcüğünün sanatla ilgili alanlarda tartışma yaratması gibi eleştiriler ise görsel sanat eğitimine yeni yaklaşımlar aranmasına yol açmıştır (Kırıçoğlu, 2009, s.31)).

Yeni yaklaşımları hazırlayan pek çok etken olsa da bunların en başında toplumsal ve kültürel değişim gelir.Kültür, tarihsel toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçlar bütünüdür.Kültür farklı boyutları, farklı özneleri nedeniyle farklı anlamlara gelebilecek şekilde sınıflanabilir.Ancak sanatı ilgilendiren belki de bireysel kültürdür. Ama bu kültürün oluşması ancak yöresel ve ulusal kültürle mümkündür ve bunun gelişmesi de evrensel kültürle olanaklıdır (Erinç, 2013, s.,39).

Görsel kültür ise geniş anlamda görsel olan, görülebilen herşey demektir.Görsel kültür toplumun üretimi ve dönüşümünde önemli bir yere sahiptir.içinde yaşanan toplumun bireylerinin kültürel kimliğini belirler. Görsel kültür bağlamında görsel olanı, insanlar tarafından üretilmiş,yorumlanmış ya da meydana getirilmiş, işlevsel iletişimsel ve estetik amacı olan herşeydir (Bernard, 2010, s.25). Çağımızda insanları etkilemek için kullanılan görsel öğeler, çeşitli teknolojik ürünlerden, görsel basın, afişler, filmlerde tasarlanan nesnelere kadar her çeşit görsel malzemeyi kapsamaktadır. Görsel

sanatların alanına giren tüm bu olgular, değişik kültürlerle ait toplulukların yarattığı görsel kültür değerlerini de içermektedir (Artut, 2013, s. 41).Giderek artan seviyede görsel kültürle çevrelenmiş, bir dünyada yaşamaktayız.Yeni doğan bebekler de dahil olmak üzere bu her yaştakiinsanı etkilemekte ve günümüzde insanlar genellikle popüler kültür alanında çoğ alan bu görselleremaruz kalmaktadırlar (Freedman, 2003, s.86).Oysa sanat, içinde üretildiği kültürle anlaşılması gereken bir olgudur ve yaratılan ürün içinde yaşanan topluma göre değerlendirilmelidir. Bu anlamda kültürler kadar sanat vardır ve hiçbir kültür bir diğerinden üstün değildir. Çünkü sanatın görsel bir dil, bir iletişim aracı olduğu düşünülürse, görsel imgelerin gücü kültürel farklılıkları kolaylıkla algılanabilir ve öğrenilebilir kılar. Bu bağlamda sanat kültürel mirasa sahip çıkmada, kimlik oluşturmada güçlü eğitsel bir araçtır (Kırıçoğlu, 2009, s. 38). Sanatın estetik açıdan gerçeklikle ilişkisi, aynı zamanda sanatın kültürle ilişkisini, kültür içindeki yerini ortaya koyar (Erzen, 2012). Özellikle uygulanan görsel programlarında Batı sanat anlayışının baskın olması, resmin, heykelin en önemli sanat formları olarak görülmesi ve gelişmiş ülkelerdeki programları kopya ederken diğer ülkelerin kendi kültürel kimliklerini koruyup geliştirememesine yol açmaktadır.Bu açıdan bakıldığında ülkemizde görsel sanatlar derslerinde de durumun pek farklı değildir. Geleneksel Türk Sanatlarımızın eğ itimdeki önemjüzerinde durulması gereken temel bir konudur (Kırıçoğlu, 2009).

Ulusal kültürümüzün vazgeçilmez bir parçası olan geleneksel el sanatlarımızı günümüze taş mak, yeni yorumlar ile geliştirmek gerekir.Bu doğ rultuda geleneksel el sanatları eğ itimi açısından görsel sanatlar dersinin önemli bir yeri vardır (Büyükdikmen, 2006).Görsel sanatlar öğretim programımız incelendiğinde üç temel öğrenme alanından birinin kültürel miras olduğu görülür. Bu temel öğrenme alanı hedeflenerek görsel sanatlar dersi içinde kendi kültürümüzü yansıtan geleneksel Türk el sanatlarını aktarabilmek, tanıtarak sevdirmek ve çağdaş yorumlara zemin hazırlamak için farklı etkinlikler hazırlanması ve uygulanabilirliğinin denenmesi alana katkı sağlayabilir.

Geleneksel Sanatlar ve Türk Halısı

Geleneksel el sanatları, bir toplumun geçmiş,yaş antılarının somut kanıtlarını

sunarlar.Bu da onların kuş,aklar arasında köprü vazifesi gören bir araç olduğunu gösterir.Bu bakımdan geleneksel el sanatlarını yaş,atmak ve gelecek kuşaklara aktarmak bir ülkenin kültür değ,erlerini korumak için son derece önemlidir (Mercin, 2006).

Türklerin baş,ta Asya daha sonra da Avrupa ve Afrika kıtalarında devlet kurmaları ve yaş,amaları her zaman dünyanın ilgisini çekmiş,tir.Çin, Hint, Fars, Arap ve sonunda Batı kültürü ile karşı karşıya gelen ve iç içe yaşayan Türklerin, benliklerini kaybetmemeleri ve öz kültürlerini devam ettirmeleri, sağ,lam bir kültüre sahip olduklarını gösterir niteliktedir. Türklerin ulaş,tıkları medeniyetin Batı üzerindeki tesiri, Batı seyyahların eserlerine konu olmuş,tur(Bayramov, 2013).

Tarih boyunca çeş,itli Türk Devletleri ve topluluklarınca yaratılan mimari eserler ve resim, minyatür, heykel, cilt, yazı, tezhip, ağ,aç halı, maden ve deri gibi süsleme sanatları, geleneksel sanatlara verilebilecek öne çıkan örneklerdir (Aslanapa, 1966, s. 40).Bu örnekler içinde yer alan Türkler'in sanat dünyasına bir hediyesi olan halılar aynı zamanda dokuyanın duygularını, keder ve sevincini yansıtır. Orta Asya'dan beri süre gelen hayvancılık ve hayvanlardan elde edilen yünün değ,erlendirilmesi, halı dokumasını teş,vik eden en büyük unsur olmuş,tur. Türkler Anadolu'ya, Avrupa'ya, Kafkaslar'a, Balkanlar'a, Irak, İran ve Mısır'a yayıldıkları ve yerleş,tiklerinde halıyı ve halı iş,lerini de bilikte götürmüş,lerdir(Bodur, 1984).

Geleneksel değ,erlerimizden biri olan halı, dokuma ya da genel olarak çeş,itli düğüm teknikleri kullanılarak yapılmış yaygı olarak tanımlanır. Halı olarak nitelenebilecek en eski örnekler Orta Asya'da bulunmuştur. Bunlar M.S. 2.-6. yy arasına tarihlenmiş küçük parçalardır. Bu da halının bir göçebe ürünü olduğunu gösterir niteliktedir. Ortadoğu'ya Türk akınları sonrasında yayılmış olması da bu görüşü destekler. Bugün mevcut bulunan en eski halılar 13. yüzyıla ait Anadolu Türk ürünleridir. 15. yy'da hayvan figürleri yerini geometrik desenli halılara bırakır. 16. yy'da ise madalyonlu ve yıldızlı tipleriyle Uşak halıları ortaya çıkar. 16. yy'dan sonra ise Osmanlı Saray halıları ağırlık kazanır. 17. yy'dan sonra Türk halısı tasarımsal bir değ,işim göstermez, daha çok gelenekselleş,miş biçim düzenlerini geliştirerek sürdürür (Sözen ve Tanyeli, 1986, s.126).

Türk lehçelerinde “çeyiz” kelimesine karş,ılık olarak “kalın” kelimesi “kalı”

kelimesi ile yakından ilgilidir. Çağ atayca Yakutça gibi dillerde de “Kalın” kelimesi halı anlamında kullanılmıştır. Çeyiz uzun ve kalıcı bir takım eşyalardan oluştuğundan zamanla “Kalı” sözcüğü ile eş anlamlı olmuş ve böylece kuşkusuz Türkçe kalmak mastarından “Kalı” yavaş yavaş “halı” şekline dönüşmüştür (Beşen, 2011, s. 3). Halılar hammaddesi (hayvansal, bitkisel ya da kimyasal) lif olan el sanatlarındandır (Öztürk, 2003, s. 95).

Halılar ile ilgili bilinen ilk araştırmalar, Viyana Halı Sergisi Kitabı'nın yayınlanmasıyla 1891'de başlamıştır. K.K.Österreichischen Handels-museum bu sergiden üç ciltlik folio yayınlamış, bazıları renkli olarak en önemli parçalardan 100 levha ile resimlendirilmiştir. Bu eseri 1907'de bir ek cilt, 1908'de Martin'in Halı Tarihi ve nihayet 1911'de Münih sergisinin büyük kitabı takip etmiştir. Martin'in çok pahalı, büyük ve kıymetli olan bu halı tarihi kitabı, bir sıra ciddi kitapların devam etmesini sağlamıştır. Ayrıca çeşitli dergilerde yayınlanan çok sayıda makale, halı sanatına olan saygıyı artırmıştır (Aslanapa, 1987, s.9).

Halı sanatını bir sanat olarak geliştiren ve dünyaya tanıtan milletlerden biri de Türkler olmuştur. Düğümlü halılar ilk defa Türklerin bulunduğu bölgelerde ortaya çıkmıştır ve yüzyıllar boyu yaşatılarak bu dokuma tekniği muhafaza edilmiştir. Bu nedenle yapılan araştırmaların çıkış noktası Türk Halıları olmuştur. Yunan kaynaklarında halılar için ‘doğunun lüksü’ tabiri kullanılmıştır. Asurlular, Babilliler, Sasaniler ve Bizans'ta görülen örnekler ise düğümlü halı değildir. İslam ülkelerinde ilk düğümlü halıların görülmesi ise 11.yüzyılda Selçuklular'la başlar (Yetkin, 1991, s. 1).

Pazırık Halısı

En eski halı olarak bilinen Pazırık halısı beşinci Pazırık kurganında buzullar içinden çıkarılmıştır ve kürk-hayvan postunun yoğunlukla kullanıldığı Asya Hunları bölgesinden gelmektedir. İnceliği, kalitesi ve zengin motifleriyle dikkat çekicidir. Mumyalanmış ölü at, dört tekerlekli araba ve diğer ev eşyalarıyla birlikte bir kurgan odasında buzullar içinde bulunmuştur ve 1953'te yayınlanması ile büyük ilgi uyandırmıştır. 1.89 x 2 m. boyutunda ve çok ince bir yün iplikten yapılmıştır. 10 cm de 36.000 Gördes düğümü ile dokunmuş olup inanılmaz bir ustalık eseridir. İlk geniş

bordür süvari figürlerinden, ikinci geniş bordür geyik figürlerinden, grifonlardan bir iç ve dış dar bordür, zeminde 24 kare halinde haçvari çiçeklerden kırmızı zemin üzerine beyaz sarı ve mavi renklerin hakim olduğu dama tahtasına benzer bir biçimde tasarlanmıştır. Tarihlendirilmesi ve dokunduğu bölge ile ilgili farklı fikirler ortaya atılsa da, ölülerin gömülmesi adetleri, mumyalanmış ölülerin tipleri ve Altay bölgesinin tarihi ile komşu kurganlarda çıkan diğer eserlerle karşılaştırıldığında Asya Hunları'na ve M.Ö. 3-2. yüzyıllara maledilmiştir (Aslanapa, 1987, s. 9-10).

Resim 1 – Pazırık Halısı

Sibirya'da Altaylar'ın eteklerinde Rus Arkeolog Rudenko tarafından bulunan Pazırık halısı, Leningrad Ermitaj Müzesinde cam çerçeve içinde sergilenmektedir (Yetkin, 1991, s. 2).

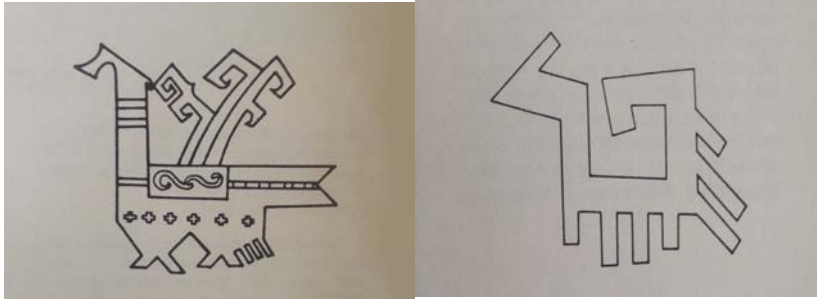

Resim 2- Pazırık Halısı Detay

Hayvan figürlü halılar

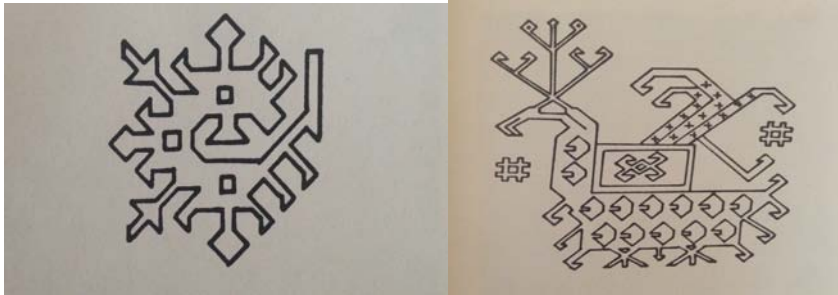
Hayvan figürlü halılar 14. yy başlarında Selçuklu halılarından sonra, ikinci grup olarak ortaya çıkar. Önceleri yalnız Avrupalı ressamın tablolarından tanınmış, daha sonra az sayıda orijinali bulunmuştur. Özellikle İtalyan ressamın tablolarında Türk halılarına önemli ölçüde yer vermişlerdir. Bunlarda kuş figürlü halılar en erken tarihlidir ve genellikle İtalyan resminin Siena ve Floransa merkezlerinde görülür. Bu tasvirlerin yardımı ile çoğu parça halinde ve az sayıda kalan bu çeşit halıları tarihlendirmek

mümkün olmuştur. Hayvan figürlü halılar ilk defa K. Erdmann tarafından sistemli bir şekilde bir makalede ele alınmıştır(Aslanapa, 1989, s.350).İlk tasvirilen hayvan figürlü halılarda zeminin küçük veya büyük karelere bölünerek içlerine hayvan figürleri ile dolu sekizgenler yerleştirilmiş olduğu görülür. Tek veya çift başlı kartallar, tek hayvanlı, dört ayaklı bir hayvan ya da kuş figürlü geometrik bölümlü ve çift hayvanla dolgulu halılar da bulunmaktadır. 15. Yüzyıl'ın ilk yarısında hayvanlar mücadele halinde gösterilirken geometrik bölümlerin tamamen ortadan kalktığı görülür (Yetkin, 1991, s.21). Aslanapa (1987)'nin "Türk Halı Sanatının Bin Yılı" adlı kitabında yer alan bazı hayvanlı halılardan figürlerin çizimleri şöyledir:

Resim 3 – J. Huguet'in tablosundan hayvan figürü, 15. yüzyıl

Resim 4 – C. Crivelli tablosundan ejder figürü

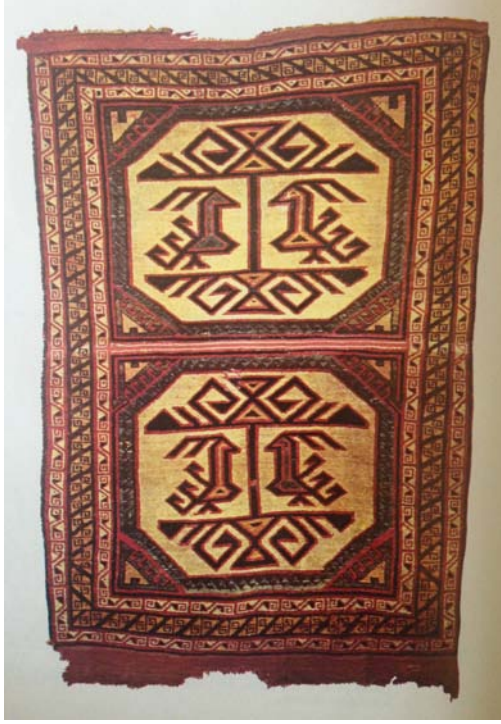

Resim 5 – Hayvan halısından ejder figürü, 15. Yüzyıl

Resim 6 – İstanbul Vakıflar Müzesi'ndeki hayvanlı halıdan figür

Hayvan figürlü halılar Avrupalı ressamırlarca çoğunlukla Meryem'in tahtı altına veya yere serilmiş olarak tasvir edilmiştir. İlk bulunan parçalar olduğu için Fustat halı

parçaları, Ming ve Marby halısı, Konya hayvanlı halısı öne çıkan halılardandır ve New York Metropolitan Müzesi, Berlin ve Stockholm’da çeşitli müzelerde ve ülkemizde İstanbul Vakıflar Müzesinde, Konya Mevlana Müzesi’nde sergilenmektedir (Aslanapa,1997).

Resim 7 – Marby Halısı, 15. Yüzyıl yarısı veya ortası

Görsel tasarım elemanları açısından haliya bakış

Dizayn (design) sözcüğü, Latince biçim vermek olan designare sözcüğünden gelir (Tunalı, 2012, s.20).Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğü’ndetasarım teriminin tanımı; tasarımlamak iş i veya tasarımlanan biçim, tasavvur,bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn anlamına gelmektedir (Parlakır, 1997).Dünyada, tasarımın ilk defa ne zaman, nerede ve nasıl kullanılıp, geliştirildiği kesin olarak bilinmemektedir.İnsanlık Tarihi kadar eski olan bu sanatta, ilkel toplulukların yapmış olduğu eserlere bakıldığında, tapınak, ev inşası, resim, heykel ve dokuma gibi, farklı sanat dallarıyla uğraştıkları görülmektedir (Öngen, 2011).

Tasarım terimi, şimdiye ve geçmişe, olay ve anıya özgü herşeyi kapsar.

Tasarımla soyut düşünceyi birbirinden ayırtetmek gerekir. Soyut düşünce, tasarımılanan şeyden çok, anlaşılan şeyi dile getirir. Tasarımlar, insanın düş gücünü işletirler. Tasarım, bilgi sürecinde en önemli bilgi edinme ögesidir (Hançerlioğlu, 1989, s. 402). Dizayn, bir sorunun çözümü için bir plandır da denilebilir (Lobach, 1976, s.14).

Halının genel yapısını, halının iskeleti de diyebileceğimiz, çözgü ve atkı iplikleri oluşturmaktadır.Halı dokumada kullanılan düğüm iplikleri ise değişik renklerde olup bu renkli ipliklerin yüzeyde kullanılış biçimi bir tasarımı ifade etmektedir.Burada, kullanılan hammaddenin özelliği, halıda bırakılan hav yüksekliği, renkler ve halıyı dokuyan kişinin ustalık derecesi gibi faktörler, halının tasarım açısından algılanmasını sağlayan faktörler olarak sayılabilir (Karavar, 2007).

Saray halılarının desenlerinin belli bir tasarım anlayışına göre nakkaşlar tarafından hazırlanmalarına ve üretilmelerine kadar (19. Yüzyıl) Anadolu’da dokunan halılarda geleneğe bağlı gelişen bir tasarım anlayışı olduğu görülmektedir. Yine halkın ürettiği halılarda gelenek göreneğe bağlı kalınarak, örneklik denilen bir halı’ya bakılarak dokunmuştur. Batı Anadolu’da İngilizlerin halı dokumaya başlamasından önce kağıt üzerine çizilmiş halı desenleri görülmemiş ve halk arasında kullanılmamıştır (Karavar, 2007).Kareli kağıtların kullanılmaya başlanmasıyla birlikte halıların genellikle 1/4’ü veya 1/2’si tasarlanmıştır.Tasarım daha sonra rahat kullanılabilmesi için kartonlar üzerine yapıştırılmış ve dokuyuculara verilmiştir.Dokuyucu ise halının tamamını 1/4’lük veya 1/2’lik tasarıma bakarak tamamlamaktadır.Halı kağıdının kullanımıyla birlikte halılar, bütünde mükemmel simetride tasarlanmış, köşeleri özenli düşünülmüş dokumalar olarak karşımıza çıkmaktadır (Anmaç ve Öztürk, 2005).Günümüz dünya tekstil tasarımı sanatçıları Türk halılarının hala tasarım ve hammadde açısından çok özel olduğunu belirtmektedirler (Shoeser, 2003).

Teknik ürünleri ve sanat yapıtları da tasarım varlıklarıdır. Teknik sözcüğü grekçe tekhne sözcüğünden türemiş olup, ‘beceri, sanat’ anlamına gelir. Latince de ise ars sözcüğünden türemiştir ve ‘sanat, zanaat’ anlamına gelir. Genel anlamıyla ile teknik doğada hazır olarak bulduğumuz nesnelerin ihtiyaçlarımızı karşılayan alet ya da sanatsal ürünlere dönüştürülmesidir (Tunalı, 2012, s.20). Halı da işlevselliği bakımından teknik bir ürünken (günümüzde endüstrinin de gelişmesiyle seri üretilebilir durumdadır) tasarımsal açıdan bir sanat ürünüdür diyebiliriz.

Peki günümüzde makinenin hakimiyet kazanmasına karşın el sanatları yok olup gidecek midir? Bauhaus bu sorunu çözme görevini üstlenerek ortaya çıkmıştır. Bu görev, sanat ve zanaat arasında bir uzlaşma bulmakla ilgilidir. Makineden vazgeçilemez ama makineye insan, insansallık katılabilir. Bu durumda meydana gelecek ürün yalnızca bir endüstri ürünü olmayacak aynı zamanda bir sanat ürünü olacaktır (Tunalı, 2012, s.29).

Amaç

Görsel sanatlar dersi kapsamında uygulanabilecek, öğrencilere hem halılar ve hayvan figürlü halılar hakkında bilgi verebileceğimiz hem de onlardan bu konu ile ilgili görüşlerini alıp değerlendirebileceğimiz aynı zamanda uygulama yapma imkanı bulabilecekleri, kültürel miras ve görsel kültür adına farkındalık kazanabilecekleri bir etkinliğin olmaması bu araştırmanın yapılması ve etkinliğin uygulanabilirliğinin denenmesi açısından yeterli bir sebep olarak görülebilir. Bu araştırmanın amacı üretimsel, eleştirel, kültürel ve estetik boyutları göz önünde bulundurup geleneksel tasarımdan yola çıkarak öğrencilerin kendi halı tasarımlarını gerçekleştirmelerine imkan sunmak ve etkinlik süresinin her bir haftasını verimli şekilde kullanıp elde edilen veriler ışığında görsel sanatlar alanına katkı sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- 6. sınıf öğrencilerinin geleneksel el sanatlarından biri olan halı ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- Geleneksel el sanatlarından biri olan halı konusu, görsel sanatlar dersi programında nasıl yer alabilir?
- Geleneksel el sanatlarından biri olan halı sanatsal anlamda 6. sınıf öğrenci tasarım çalışmalarına nasıl yansır?
- Geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliği ile öğrencilerin konuya dair farkındalıkları sağlanabilir mi? 6. sınıf öğrencilerinin etkinliğe yaklaşımları nasıl olur?
- Uygulanan etkinlikte karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri neler olabilir?

Önem

Kültürel birikimler yaşam içinde oluşarak geleceğe bir değişim, gelişim ve süreklilik içinde aktarılırlar. Aktarma işi de toplumlarca üretilip tüketilen bilgi, beceri ve değer yargılarının yaşama geçirilmesiyle gerçekleştirilir. Bu bağlamda bir ulusun kültürü ve o kültür içinde yer alan unsurlar, geçmişle gelecek kuşaklar arasında bağ kurmada önemli rol oynar. Çünkü kültür var olmanın ve değişimin temelidir (Öztürk, 2003). Kültür-sanat nesnelerini bilinçli olarak izleyen, kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan bireyler yetiştirmek görsel sanatlar dersi öğretim programımızın temel hedefleri arasında yer alır. Programda; görsel sanatların doğasında var olan kavramlar bilgisinin elde edilmesini, sanatçının ve sanat eserinin değerinin anlaşılmasını, sanat eseri üzerinde tartışma yapılmasını, görsel sanatlara ait kültürel mirasın incelenmesini, onların değerinin fark edilmesini ve koruma bilinci kazandırılmasını, estetik değer yargılarının geliştirilmesini, teknik ve becerinin bir araya getirilerek duygu ve düşüncelerin biçimlendirilmesini sağlayacak kazanımlara yer verilmiştir ve üç temel öğrenme alanı üzerine odaklanmıştır:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme
2. Kültürel Miras
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik.

Araştırma bu temel amaçlar doğrultusunda hazırlanmış ve uygulanabilirliği denenmiş, sanat ile kültürün birbirini şekillendirdiğini ve yansıttığını kavrayabilecekleri farklı bir etkinlik olması ve konuya bu yaş çocukların gözüyle bakabilmemize olanak tanınması ve daha önce uygulanmış benzer bir etkinlik yapılmamış olması açısından önemlidir. Araştırmanın görsel sanatlar eğitimine katkı sağlaması ve sonraki planlanacak etkinliklere ışık tutması umulmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma katılımcılar, konum, ortam ve zaman gibi konularda aşağıdaki açıklanan sınırlılıklara sahiptir.

- Araştırma 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde, Mustafa Kemal

Ortaokulunda görsel sanatlar dersi alan 6 / D sınıfında bulunan 26 öğrenciden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

- Araştırma için uygulanan etkinlik 13 Nisan- 4 Mayıs tarihleri arasında dört hafta, birer ders saati süresince devam ettirilmiş, beşinci hafta 11 Mayıs'ta ise yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde, hayvan figürlü Türk halıları temel alınarak sınıf ortamında çalışılmış ve uygulanmış bir etkinlik ya da geleneksel tasarımdan yola çıkarak çağdaş bir halı yorumuna imkan sunan bir araştırma yapılmadığı görülmektedir. Ancak genel olarak Geleneksel Türk El sanatlarından bazıları ile yapılmış uygulama ve araştırmalar bulunmaktadır ve her birinde ağırlıklı olarak üzerinde durulan konu, kullanılan yöntem farklıdır.

- Büyükdikmen, (2006) “İlköğretim İkinci Kademedeki Geleneksel Türk El Sanatlarının Eğitimi” adlı yüksek lisans tezinde Geleneksel Türk El Sanatları eğitiminin önemi ve sanat eğitimi içindeki konumunu incelenerek Geleneksel Türk El Sanatlarının korunması ve geliştirilmesi hakkında bilgi sahibi olunması, Geleneksel Türk El Sanatlarının gelecekte Türk Sanatına ve Kültürüne etkilerinin araştırılması ve kavratılması, İlköğretim ikinci kademedeki gözlem yapıları olarak uygulanan yöntemlerin, sorunların ve çözümlerin tespit edilerek el sanatlarımızın milli ve evrensel değerler içerisinde gelişmesine destek verilmesi amaçlanmıştır. Araştırma Konya ili Kadınhanı İlçesinde Musa Uğur İ.Ö.O. 6., 7. ve 8. sınıflarda toplam üç hafta süresince yapılan resim-iş ve iş eğitimi dersinin gözlemini kapsamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden gözlem metodu ve doküman inceleme kullanılmıştır. Gözlemde örneklem olarak seçilen 8/A sınıfı toplam 18 erkek 13 kız, 7/A sınıfı 14 erkek 14 kız, 6/B sınıfı 20 kız 19 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda ilköğretim ikinci kademedeki Geleneksel Türk El Sanatları konusu resim-iş ve iş eğitimi müfredatında yer almıştır. Fakat çoğunlukta resim-iş öğretmenleri bu konularını planlarına almayarak işlememeyi tercih etmişlerdir. Bu da araştırma aşamasında bir engel olarak ortaya çıkmıştır. Ders olarak işleyen öğretmenler ise sadece

öğrencilerden iyi bir çalışma almak için uğraşmış konuyu yüzeysel olarak işlemiştir. İş eğitimi derslerinde Geleneksel Türk El Sanatlarının daha ağırlıklı olarak işlendiği gözlemlenmiştir. Çocuklara dersin ana konusu tasarım olmasına rağmen ellerine çizilmiş motif verilerek çalışma yaptırılmıştır. Bunun sonucunda da öğrencilerden orijinal çalışmalar elde edilememiştir. Araştırmacı temel tasarım derslerinin üzerinde önemle durulması gerektiğini, öğrencilerin renk ve desen konusunda yeterince bilgilendirilmeleri gerektiğini ve öğretmenlerin Geleneksel Türk El Sanatları ile ilgili hizmet içi eğitim almalarının yararlı olacağını belirterek sınıf ortam, koşullarının ve ders sürelerinin yetersizliğine değinmiştir. Konu ile ilgili müze ziyaretlerinin, sınıf içi oyunlarla ya da sanat eleştirisi yöntemi ile konunun işlenmesinin yararlı olabileceğini belirtmiştir.

- Karaöz, (2011) “Görsel Sanatlar Dersinde Geleneksel Türk Sanatları Konularının Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi ve Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı ile Uygulanmasının Etkililiği” adlı doktora tezinde, amaç İlköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersinde geleneksel Türk sanatları konularının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yöntemi ile uygulamasının etkililiğini araştırmaktır. Araştırmada İlköğretim 6. sınıf Görsel Sanatlar Dersi için 6 haftalık ders programı hazırlanmıştır. Araştırmacı “katılımcı gözlemci” olarak hazırladığı program doğrultusunda Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi (ÇAGSEY) ile geleneksel Türk sanatları etkinliklerini 6 haftalık dersler süresince yapılandırmacı öğrenme yaklaşımıyla uygulamıştır. Araştırmacı 2008-2009 eğitim-öğretim yılı içerisinde 6 haftalık ders süresince katılımcı-gözlemci olarak hazırladığı plân doğrultusunda 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersleri’ne girmiş, hazırlanmış olduğu veri toplama araçlarının yardımı ile çeşitli verilere ulaşmıştır. Dersler, video kaydı ve fotoğraf çekimi ile belgelenmiştir. Müdür ve öğretmenlerle görüşmeler yapılarak okul ile ilgili dokümanlar incelenmiştir. Görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yaparak verilerin analizini temel olarak; içerik analizi, betimsel analiz, doküman analizi teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Sonuç olarak

yapılandırmacı sınıflardaki öğrencilerin dersten daha çok keyif aldığını, öğrenmesürecinde rol almakta mutlu olduğunu daha fazla sorumluluk kazandığını kendine ve arkadaşlarına daha fazla güvendiğini, görüşlerini rahatlıkla açıklayabildiğini ve farklı görüşleri saygılı bir şekilde eleştirebildiğine dikkati çekmiştir. Çalışmada görsel sanatlar öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerle çokalanlı görsel sanatlar eğitimi ve geleneksel sanatlarla ilgili eksiklerinin giderilmesi gerektiğini belirterek benzer uygulamaların çeşitlendirilmesini önermiştir.

- Stokrocki, (2001) “Children’s Ethno-Aesthetic Responses to a Turkish Carpet: a Cross-Cultural Study in Three Cultures” (Çocukların bir Türk halısına etnik-estetik yanıtları: Üç kültürde bir kültürlerarası araştırma) adlı makalesinde ; Japon, Türk ve Navajo’lu çocuklarla Kuzeydoğu Arizona’da bir Türk halısı üzerinde sanat eleştirisi etkinliği gerçekleştirmiş ve çocukların halı ile ilgili belirttiği görüşleri kültürlerarası farklılık yada benzerlikler açısından incelemiştir. Etkinlikte çocuklar kendi kültürlerine yakın ya da uzak buldukları dikkatlerini çeken motif, sembol, şekil ve görsel unsurları dile getirmiş aynı zamanda bir sanat eğitimi etkinliği gerçekleştirilmiş olmuştur.
- Gökay, (2004) “Door to the Future, Understanding Portals of Ancient Seljuk Colleges” (Geleceğe açılan kapı, antik Selçuk okullarının portallerini anlamak) adlı makalesinde; 13. yüzyılda Konya’da yaşayan insanlar tarafından kullanılan mimarinin sanat sembolleri, sanat ve kültür felsefesi incelenmiştir. Bu mimari çevrede yaşayan resim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sanat dersleri almalarına rağmen sanatsal ve tarihsel geçmişi yeterince tanımadıkları görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, derslerdeki öğrenme yöntemini değiştirerek içinde bulundukları sanatsal ortam hakkında öğrencilerin genel sanat bilgisini analiz etmektir. Öğrenme yöntemleri DBAE (discipline dayalı sanat eğitimi)’ne göre hazırlanan derslerde öğrencilerin kendi mimari kapılarını tasarlayarak İnce-minareli Selçuklu

medresesine ilişkin yazı yazmaları istenmiştir. Seçilen sanatsal oymalı Selçuklu medrese kapıları ile öğrenci tasarım çalışmaları karşılaştırılarak farklılıklar ve benzerlikler göstergebilimsel yöntemle araştırmada sunulmuştur. Araştırmada bu öğretme ve öğrenme yönteminin öğrencilerin sanat mirasının sanatsal özelliklerini daha iyi anlamalarını sağladığı belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın süreci, ortam, katılımcılar, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve bulguların yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimsel araştırma türlerinden biri olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen bir tanımının yapılması pek çok kavramın değişik disiplinlerle yakından ilişkili olması sebebiyle (etnografya, kültür analizi, durumsal araştırma, içerik analizi vb.) oldukça güçtür. Nitel araştırma ise bu kavramları içine alan genel bir kavramdır. Buna rağmen nitel araştırma için; gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konması için nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Strauss ve Gorbin (1990) ise nitel araştırma için; insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden biridir der (Strauss ve Gorbin'den aktaran Özdemir, 2011).

Çoğu araştırmacı, metodun karmaşıklığını yansıtan tanımlar yapsalar da Denzin ve Lincoln (2005), nitel araştırma, gözlemciyi dünyanın tam ortasına koyan yerleşik bir aktivitedir. Nitel araştırmacılar, olguları doğal ortamında çalışırlar ve böylece olguları anlarlar ya da insanların onlara ne gibi anlamlar yüklediğini yorumlarlar demektedir (Denzin ve Lincoln'dan aktaran, Merriam, 2013, s. 13).

Nitel araştırmacılar örnek olayların ve bağlamların dilini kullanır, konuya farklı pek çok bakış açısıyla bakarlar ve toplumsal yaşamın çoğu alanine özünde nitel olarak görürler. Onlar için nitel veriler kesinlikten yoksun değil son derece anlamlıdır. Toplumsal yaşamı değişkenlere veya sayılara çevirmeye çalışmak yerine motifleri, temaları, ayrımları ve fikirleri incelerler, tümevarımsal temellendirilmiş kuram yaklaşımını benimserler (Neuman, 2013, s. 232,233). Yani denebilir ki nitel araştırmacılar, belli bir konu ile ilgili araştırma yaparken o konunun ne kadar iyi olduğunu öğrenmekten çok o konuya geniş bir bakış açısı ile bakmayı hedeflerler. Örneğin, bir dersin nasıl öğretildiği, bu ders için nasıl hazırlandığı, öğrencilerin neler

yaptıkları, ne tür etkinliklerin işlendiği, öğrenme sürecini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu araştırılır. Bu da onların belli bir etkinliğin niteliği üzerine odaklandıklarını gösterir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014, s.240). Nitel araştırmalar sonunda, araştırmacı bireyin davranışları ve motivasyonlarını anlama yolunda çok değerli verilere ulaşabilir. Ve nitel araştırmaları incelendiğimizde, genel amacın var olan kavramları test etmekten çok yeni kavramlar ortaya çıkarmak olduğunu görürüz (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013, s.39-40). Neden nitel araştırma? verilebilecek ortak cevaplar arasından öne çıkan bazıları şöyledir:

- Üzerinde araştırma yapılan kişilerin deneyimlerinden doğan anlamları sistemli biçimde inceleyebilmek için,
- Nitel yöntemlerle duygu, düşünce ve hisleri daha iyi anlayabilmek için,
- Bulgulardan elde edilebilecek kuramların, birtakım kavramların biraraya getirilerek daha iyi bir biçimde gerçeği yansıtabileceği için. (Strauss ve Corbin'den aktaran Ekiz, 2013, s. 29).

Bogdan, Biklen (1992) ve Bryman (1988) nitel araştırma yaklaşımını özellikleri bakımından altı grupta incelemiştir. Bu özellikler şöyledir:

- **Araştırılılan kişilerin gözüyle görme;** üzerinde araştırma yapılan kişilerin bakış açılarıyla araştırılan konunun incelenmeye çalışılmasıdır. Örneğin bir araştırmacı öğrencilerin okul ve öğretmenleri hakkında algı ve düşüncelerini araştırma yapıyorsa öğrencilerin kullandığı dil ve kavramlar ve bunlara verdikleri özel anlamlar araştırmacı tarafından iyi analiz edilerek araştırmaya konmalıdır.

- **Tanımlama şeklinde olması;** üzerinde araştırma yapılan kişilerin yaşadıkları ortamların, konu , olay ve olguların geniş bir biçimde tanımı yapılmalıdır,

- **Durumsallaştırma;** araştırılan kişilerin davranışlarını, davranışların geçtiği durumlar içerisinde inceleyip anlamaya eğilim gösterilmelidir. Böylelikle insanların davranışları, uygulamaları, değerleri, düşünceleri ve anlamları sosyal ve tarihsel durumlar içerisinde daha iyi anlaşılabilir,

- **Sadece sonuçlardan ziyade süreç üzerine odaklanma;** sosyal dünya ve yaşamı daha iyi anlamak için araştırma yapmayı gerektiren en önemli unsurlardan bir

tanesi, bu araştırmanın durağan olmaktan çok süreçsel anlamaya dayanmasıdır. Üzerinde araştırma yapılan olay, olgu ve konular birbirleriyle etkilşim içerisinde olduğundan, birinin diğerine etkide bulunması, bunların belirli bir süre içinde anlaşılmaya çalışılması ve böylelikle meydana gelebilecek değişmelerin daha iyi anlaşılması söz konusudur,

-Esnek ve yapılandırılmamış olması; araştırma yapılan sosyal bir olay, olgu ya da konu üzerine daha önceden detaylı şekilde araştırma aracı oluşturmak yerine, açık bir strateji içerisinde olunmasıdır. Böylelikle araştırılan konudan ortaya çıkabilecek ve bu konuyu etkileyebilecek bütün etkenler önyargısız bir biçimde ortaya konmaya çalışılır. Örneğin; öğrencilerin okul davranışlarının başarılarına etkisine yönelik bir çalışma konusunda, okul içinde gösterebilecekleri davranışları önceden tespit etmek yerine, bunları bizzat okulda incelemek gereklidir. Bu davranışlar gözlenerek yenileri eklenir ve araştırmanın daha gerçekçi olmasına çalışılır,

- Veri analizinin tümevarım şeklinde olması; nitel araştırmalarda, araştırma sırasında elde edilmiş veriler incelenerek hipotez çürütme ya da desteleme çabası içinde olunmaz. Aksine elde edilen verilerin sistemli şekilde incelenmesi sonucunda tümevarım yöntemiyle kuram üretme yoluna gidilir. Veriler incelenir ve araştırılan konuyu en iyi biçimde yansıtacak şekilde bir teori ortaya çıkarılır (Ekiz, 2013, s.31,32,33).

Katılımcılar

Araştırma Eskişehir il merkezinde bulunan Mustafa Kemal Ortaokulundaki 6/D sınıfında bulunan 26 öğrenci ile yürütülmüştür. Konu olarak görsel sanatlar dersi öğretim programına uygunluğu bakımından 6. sınıf öğrencilerin teknik bilgi, beceri ve sanatsal gelişimleri göz önünde bulundurularak 6. sınıf etkinlik grubu olarak tercih edilmiştir. Mustafa Kemal Ortaokulu il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan bir devlet okuludur. 429 öğrencisi ve görev yapmakta olan 21 öğretmeni bulunan okulda 12 derslik, 1 fen laboratuvarı, 1 bilgisayar sınıfı mevcuttur. Görsel sanatlar atölyesi bulunmamakta, görsel sanatlar dersleri ortak dersliklerde işlenmekte ve okulda 2 görsel sanatlar öğretmeni bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada gözlem, görüşme, video-ses kaydı, araştırmacı günlükleri gibi çeşitli veri toplama araçları kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel analiz yöntemi kullanılarak verilerin çözümlenmesine çalışılmıştır.

Gözlem, “belli bir kimse, yer, olay, nesne durum ve şarta ait bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiştir. Gözlem yalnızca gözle değil tüm duyu organlarıyla yapılabileceği gibi yetersiz kalınan durumlarda gözlem araçları da kullanılabilir. Araştırmada gözlem tekniğinin en önemli özelliği gözlenenlerin kendi doğal ortamlarında bulunmasıdır. Dışarıda gözlem ve katılarak gözlem gözlemci ve gözlenen arasındaki ilişkilere göre ayrılan iki ayrı gözlem türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasar, 2012).

Görüşme, sözlü iletişim yoluna veri toplama tekniğidir. Yüzyüze yapılacağı gibi, telefon ya da benzer teknolojik iletişim araçları ile de yapılabilir. Görüşme bireylerin çeşitli konularda bilgi, düşünce ve davranışları ile bunların olası nedenlerini öğrenmek için en kestirme yol olarak kullanılır. Görüşme yöntemi katılanların sayısına, araştırma konusuna ve araştırmaya bağlı olarak bireysel ya da grupça görüşme olarak ayrılırken, uygulanan kuralların katılığına göre yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflandırılabilir (Karasar, 2012). İlk bakışta görüşme kolay bir veri toplama yöntemi gibi görünse de beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, öngörü gibi birçok özelliği kapsamı bakımından hem sanat hem de bilimdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmacı günlükleri, pek çok araştırma disiplinde kullanılan araçlardır. Bazen ismi değişse de (log boks, journals, lab boks gibi) temel mantığı dışsal bir hafızadan yararlanmaktır. Araştırma günlükleri, gözlemlerden, görüşmelerden ve resmi olmayan sohbetlerden elde edilen veriler içerir. Verilen nasıl toplandığı, araştırma yöntemi üzerine nelerin yansıdığı ve sonraki araştırma basamaklarına ilişkin fikirlerin, planların neler olduğu günlüklerde yer almalıdır (Yüksel, Mil ve Bilim, 2007).

Verilerin Toplanması

Araştırmada uygulama süresi olan 5 hafta içerisinde ön fikir-son fikir, gözlem ve görüşme yöntemi uygulanmış olup, uygulama haftasında elde edilen çocuk resimleri, ders video kayıtları ve ses kayıtlarının yanında araştırmacı günlükleri ile verilerin elde edilmesine çalışılmıştır.

Etkinlik Süreci

Araştırmanın etkinlik süreci 13 Nisan –11 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup ilk 4 hafta ders sürecini kapsamakta olup, 5. hafta öğrenci görüşmeleri yapılmıştır.

1. HAFTA	13 Nisan’15	Öğrencilerle tanışma, etkinlik sürecinin anlatılması, halı ile ilgili fikirlerinin alınması ve ön-fikirlerin yazılması.
2. HAFTA	20 Nisan’ 15	“Geleneksel Tasarım Odaklı Bir Sanat Eğitimi Etkinliği” sunumunun yapılması
3. HAFTA	27 Nisan’ 15	Halı tasarımı çalışmalarının uygulanması
4. HAFTA	4 Mayıs’ 15	Etkinlikle ilgili genel tekrarın yapılması, son-fikirlerin yazılması ve öğrencilerle vedalaşma
5. HAFTA	11 Mayıs’ 15	Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmelerinin gerçekleştirilmesi

Tablo 1 – Etkinlik Süreci

1. hafta öğrencilerle halı hakkında konuşulmuş ve ders sonunda fikirlerini bir paragrafla yazmaları istenmiştir.

2. hafta konu ile ilgili sunum yapılarak fotoğraf ve videolarla anlatım desteklenmiştir.

3. hafta öğrencilerden kendi halılarını tasarımları istenmiştir.

4. hafta ise etkinlikte neler yapıldığı konuşularak genel bir tekrar yapılmış, öğrencilerden son-fikirlerini ve bu etkinlik ile ilgili düşüncelerini yazmaları istenmiştir.

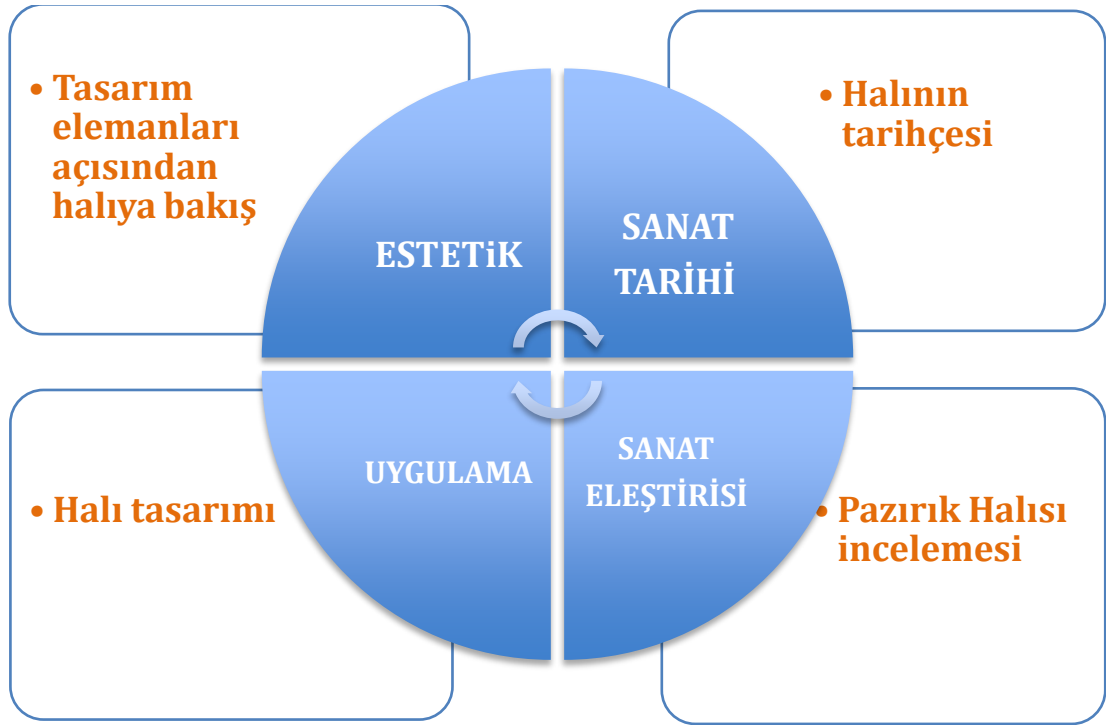
Bir sonraki hafta yani 5. haftada ise ilgililik (konuya ve derse az, orta, çok ilgili) durumuna göre 3 kız 3 erkek öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak etkinlik sonlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma verilerinin betimsel analiz yöntemiyle çözümlemesine çalışılmıştır. Betimsel analizde veriler daha önceden belirlenmiş başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularına göre yorumlanabileceği gibi, veri toplama aşamalarında elde edilen bilgiler ışığında düzenlenebilir. Bu analiz türünde veri kaynaklarından alıntılar yapmak çalışmanın güvenilirliği açısından yararlı olabilir. Bu şekilde çarpıcı görüşler yansıtılabilir. Bu analizin amacı, verilerin okuyucuların anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir şekilde mantıklı bir sıra dahilinde kullanılmasıdır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2005). Bu çalışmada veriler araştırma soruları etkinliğin sürecinin daha iyi algılanabilmesi açısından etkinlik süreci ile paralel bir şekilde betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın etkinliğinin 4 haftalık ders süreci Disiplin odaklı sanat eğitimi yaklaşımını temel alınarak planlanmıştır. Araştırmanın alanyazın kısmında da değinildiği gibi, Disiplin odaklı sanat eğitimi (Discipline Based Art Education DBA) dört sanat alanını bir öğretim programında birleştirmeyi önerir. Bunlar sanat tarihi, sanat uygulamaları, sanat eleştirisi ve estetikdir. Disipline dayalı sanat eğitimi felsefesi öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek için sistemli bir programa uyulması, eleştirel

bakış açısının geliştirilmesi, tarihsel ve sanatsal kültür değerlerini kavratmayı hedefler (Artut, 2013). Etkinlik süresince öğrencilere halı ve tasarım elemanları açısından halıya bakış gerçekleştirilmiş (estetik), halının tarihçesi sunulmuş (sanat tarihi), öğrencilerle bulunan ilk halı olarak bilinen Pazırık halısı üzerinde renk, şekil, biçim incelemesi yapılmış (sanat eleştirisi) ve öğrenciler kendi halılarını tasarlamışlardır (sanat uygulaması). Böylelikle dört alanda etkinlikte yer almıştır.

Tablo 2 – Etkinlik sürecinin sanat eğitimi alanları ile ilişkilendirilmesi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmektedir. Araştırma sürecinin betimsel analizi için, görüşmeler, video kayıtları, araştırmacı ve öğrenci günlükleri, öğrenci çalışmaları araştırma soruları kapsamında incelenmiştir. Araştırma sürecinin betimsel analizinin yapılması, araştırma sorularıyla ilişkilendirilmesi ve ulaşılan bulgular çerçevesinde yorumlar yapılması biçiminde yapılandırılmıştır.

Araştırma Etkinlik Süreci 1. Hafta Bulguları

Araştırmanın etkinlik sürecinin 1. haftası 13 Nisan 2015 tarihinde gerçekleşmiştir. İlk derste araştırmacı ve öğrenciler birbirleri ile tanışmıştır. Tanışma esnasında öğrenciler kendilerinden, gelecekte hangi mesleği seçmeyi düşündüklerinden bahsederek araştırmacı hakkında sorular sormuş, araştırmacı da bu soruları cevaplamaya çalışmıştır. Araştırmacı öğrencilere etkinlik hakkında bilgi vermiş ve onların derse katılımlarının ve görüşlerinin kendisi için çok değerli olduğunu vurgulamıştır. Sonrasında araştırmacı “geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliği” konulu tez çalışmasını kısaca anlatarak öğrencilere –halı denilince aklınıza ilk neler geliyor? sorusunu yöneltmiş ve sırasıyla –halı motifleri ve halı renkleri ve hayvan figürlü halılar ile ilgili öğrencilerden söz alarak fikirlerini paylaşmalarını istemiştir.

Halı denilince aklınıza ne geliyor? sorusuna bazı öğrenci cevapları şöyle olmuştur:

- *Halı deyince ilk aklıma benim kaşınmak geliyor.*

- *Halı çok önemli şey. Anadolu 'da her zaman farklı sembolleri..sembol döşüyolar ona.sonra her sembolün farklı anlamı var. Anadolu'da işte herkes farklı yapıyo.*

- *Halının yani farklı desenleri ve renkleri olan yer örtüsü.*

- *Şimdi halı deyince benim aklıma böyle şekilli şekilli halı geliyor. Ya da püskül geliyor..(1. Ders video kaydı, 13 Nisan 2015).*

Halı şekilleri denilince aklınıza ne geliyor? sorusuna bazı öğrenci cevapları şöyle olmuştur:

- *İı böyle çizgiler yuvarlaklar garip yuvarlaklar..*
- *Soyut , grafik değil de işte onlar gibi bişeyler..*
- *Şimdi böylee çiçekler geliyor, (elleriyle şekiller yapıyor)*
- *Kare dikdörtgen şekiller geliyor, renkler, caşcaşlı renkler geliyor. (1. Ders video kaydı, 13 Nisan 2015).*

Aklınıza gelen halı renkleri nelerdir? sorusuna bazı öğrenci cevapları şöyle olmuştur:

- *Sarıyla böyle kırmızının... kahverengi evet! (gülüşüyorlar)*
- *Bordu ve lacivert geliyor aklıma.*
- *Narekşisi geliyor aklıma.*
- *Genellikle hani renk denince açık renkler gelir, mesela süt kahve mesela. (1. Ders video kaydı, 13 Nisan 2015).*

Halı motifleri denilince aklınıza ne geliyor? sorusuna bazı öğrenci cevapları şöyle olmuştur:

- *Eskiden hayvan motifleri falan yapılabiliyomuş ya da şekiller.*
- *Hocam böyle şey genelde ata benzeyen şeyler ee kuşlar.*
- *Kral motifleri hayvan motifleri , işte hayal gücüne göre motifler.*
- *Ben bi köye gittiğimde bi halı gördüm, kırmızı renkli ortasında kocaman horoz vardı.*
- *Mesela bizim evimizdeki halıda taç işareti var , imparator anlamına geliyor. (1. Ders video kaydı, 13 Nisan 2015).*

Hayvan figürlü halı denilince aklınıza ne geliyor? sorusuna bazı öğrenci cevapları şöyle olmuştur:

- Bizim köpekli halımız var.

- Babamın babaannesinde heralde öyle oluyo orda gördüm ben. Duvarda asılıydı halı, geyik vardı üstünde. (1. Ders video kaydı, 13 Nisan 2015).

Araştırmacı ilk haftada halı ile bilgi vermeksizin yalnızca öğrencilerin fikirlerini dinlenmiş ve öğrencilerden ders sonunda bu fikirleri birer paragraf veya istedikleri ölçüde yazmalarını istemiştir. Bu veriler araştırma verilerinden ön-fikirleri oluşturmuştur. Öğrencilerden bazılarının ön-fikirlerini burada paylaşmak yerinde olabilir:

- Halı dikdörtgen şeklindedir. Halıların şekilleri üçgen eski modeller hayvan desen ve renkleri bazen pastel bazen parlak bazen simli olur. Halının asıl maddesi yündür.

- Halı bana göre aklıma ilk gelen; yere veya duvara serilen veya asılan, bizi soğuktan koruyan şeye denir. Halılar şekilli motiflerden oluşur. Mesela; soyut motifler, baklava şekli, hayvan motifler. Ben bir hayvan motifli halı görmüştüm. Üzerinde geyik motifleri vardı. Ben kendimde halı dokuyorum. Halıyı dokurken farklı renkler kullanıyorum. Mesela; kırmızı, sarı.. halıyı dokurken iplerden veya yünden faydalanılabilir.

- Halı deyince aklıma halı saha geliyor. Çünkü aklıma futbol oynamak geliyor.

- Halıyı düşününce benim aklıma ilk püskülü geliyor. Açık renkler, çiçek motifleri, hayvan figürleri geliyor. Halılar yünden yapılıyor. Mesela uçan halılar gerçek değil.

- Halı deyince aklıma salon geliyor. Çünkü salonda halı vardır. Tabi ki her evde vardır. Fakat beni ilgilendiren kendi evim. Evimin salonunun halısı eski püskü öncelerden kalma bir şey değil. Bildiğimiz modern halı ve ben modern halı seviyorum.

- Bana göre halı evde kullanılır çünkü eve ayakkabı ile girilmediği için evde güzel gözükür ve farklı farklı motifler kullanılır ve çok güzeldir. Halı deyince aklıma ip, dokuma makinesi geliyor. (1. hafta öğrenci ön-fikirleri, 13 Nisan 2015).

İlk derse hazırlık aşaması, ortamın daha iyi algılanması açısından araştırmacı günlüğünden şu görüşlere yer verilebilir:

Etkinlik uygulaması öncesi ilk derse hazırlık olarak öncelikle lisans son sınıfta staj yaparken aldığım notlarımı gözden geçirdim. Hocalarımdan ve daha önce sınıf içi uygulama yapmış olan akademisyen arkadaşlarımdan uygulama esnasında bana yardımcı olabilecek fikirler aldım. Gerekli malzemeleri belirledim kamera gibi. Derste katılımcı gözlemci olacak hatta dersi kendim işleyecektim. Bu nedenle kamera kaydını yapması için bir arkadaşımdan ricada bulundum. Ders başlamadan 15 dk. önce okuldaydık. Sınıfa girdiğimizde teneffüstü. Sınıf boş alanların oldukça az olduğu bir büyüklükteydi..(Araştırmacı günlüğü, 13 Nisan 2015).

Etkinliğin 1. haftası ilk derste karşılaşılan bir soruna değinilmesi farklı etkinlikler hazırlayan araştırmacılara örnek teşkil etmesi açısından yerinde olacaktır. Araştırmada kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan gözlem için etkinlik süresince işlenen derslerde kamera kaydı yapılmıştır. Araştırmacı katılımcı gözlemci olarak dersi işlemiştir. İlk ders başlamadan önce öğrencilere kamera kaydı yapılacağı ve bunun gerekliliği ile ilgili bilgi verilmiştir. Ancak öğrencilerden biri bundan rahatsız olmuş ve bunu dile getirmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması ve durumu yansıtması açısından araştırmacı günlüğünden şu görüşlere yer verilebilir:

Sınıfa girdiğimizde teneffüstü. Sınıf boş alanların oldukça az olduğu bir büyüklükteydi. Kamerayı giriş kapısının hemen yanına kurduk. Öğrenciler bizi ilgiyle merakla izledi. Yanımıza geldiler sorular sordular ve kamerayla sınıfa bakmak için izin istediler. İsteyenlerin sırayla bakmalarına izin verdim. Bu sırada kız öğrencilerden biri endişeyle yanıma geldi ve kamerada görünmek istemediğini söyledi ve aynı anda ağlamaya başladı. Oldukça şaşırmıştım. Önce ismini sordum ve sakince konuşmaya çalıştım. İstemezse onu kayda almayacağımızı, kameranın görmeyeceği bir açıya oturabileceğini, kayıtların herhangi bir yerde yayınlanmayacağını, yalnızca benim izleyebileceğimi anlattım ve hatta kendimin de kameraları sevmediğimi ama benim araştırmam için gerekli olduğunu söyledim. Sakinleşti ve araştırma konumu sordu. Halılar ile ilgili olduğunu söylediğinde az önceki yüz ifadesi çabucak değişti. Çünkü kendisi de halı dokuyacak kadar ilgilymiş konuya. Babasına küçük bir dokuma tezgahı yaptırdığını ve halı dokumaya çalıştığını anlattı. Ve böyle bir etkinlik yapacağımız için mutlu olduğunu ifade etti ve kameradan çekinmeksizin ilk sıradaki yerine oturdu. Birden fazla kez söz alarak derse katılım sağladı. (Araştırmacı günlüğü, 13 Nisan 2015).

Öğrenci ders esnasında halı dokuduğu bilgisini sınıfta dile getirmiş, araştırmacı da dokuduğu halıyı bir sonraki haftaki derse getirmesini isteyerek arkadaşlarıyla çalışmasını paylaşmasını isteyerek onu cesaretlendirmiştir. Araştırmacı ile öğrenci arasında ders esnasında geçen diyalog şöyledir:

Nilsu: Şimdi ee ben de halı yapmak ee seviyorum öyle şeyleri. O yüzden ben babama halı yapmak için bişey yaptırdım. Ben şu anda halı yapıyorum.

Ben: Dokuyor musun?

Nilsu: Evet. Şekil çıkartamıyorum ama böyle renkli renkli çizgiler..

Araştırmacı: Ne güzel.. onu görelim olur mu? Getirir misin?

Nilsu: Olur, haftaya getiririm.

Araştırmacı: Haftaya getir, dilayın halı dokumasına bakalım.

Nilsu: Ama benim halım bööyle gidiyor. (elleriyle içe kavisli bir biçim gösteriyor) Onu nasıl düzeltcez?

Araştırmacı: Himm, bakalım belki bi yolunu buluruz. (gülüşüyoruz)

(1. Ders video kaydı, 13 Nisan 2015).

İlk derste başka karşılaşılan bir sorun olmamış, ders öğrencilerin çoğunluluğun katılımıyla gerçekleşmiş ve ders süresi konunun işlenişile uyumlu şekilde geçmiştir. Etkinliğin 2. haftası dersine kadar olan zamanda öğrencilerden çevrelerinde gördükleri halıları incelemelerini istenmiştir.

Araştırma Etkinlik Süreci 2. Hafta Bulguları

Araştırmanın etkinlik sürecinin 2. haftası 20 Nisan 2015 tarihinde gerçekleşmiştir. Araştırmacı etkinliğin 2. dersi için; kültür, görsel kültür, halı, halının tarihçesi, halı da bulunan tasarım elemanları gibi konuları kapsayan bir sunum hazırlamıştır. Sunum tasarımı ile ilgili fikir vermesi açısından sunumun kuşbakışı görüntüsünü paylaşmak yerinde olacaktır (Diğer slaytlar EK A - Etkinlik 2. hafta Sunum Görselleri, ekler kısmında incelenebilir.) :

Resim 8 – Etkinliğin 2. haftasında yapılan sunuma kuşbakışı

Araştırmacı ders başlangıcında öğrencilere ders içeriğinden bahsetmiş, sunum esnasında fikirlerini dile getirmekten çekinmemelerini isteyerek onları cesaretlendirmiştir. Öğrencilerin dikkat ve ilgilerini çekebilmek açısından sunumda bol görsel ve konu ile ilgili bir videoya yer verilmiştir. Sunumda sırasıyla ilk slaytta kültür, görsel kültür nedir? sorusuna yer verilmiş, öğrencilerden fikirlerini belirtmeleri istenmiş ve diğer slayta geçmeden araştırmacı tarafından soruya cevap olacak nitelikte bir tanım yapılmıştır.

Kültür – Görsel Kültür denilince aklına neler geliyor? sorusuna bazı öğrenci cevapları şöyle olmuştur:

- Benim kültür deyince aklıma gelenek görenek geliyor, bir de Anadolu.
- Şimdi hocam, bi yörenin belli bi şeyleri vardır, öğeleri vardır, kültürleri mesela. Kültür deyince benim aklıma yöre geliyor. (2. Ders video kaydı, 20 Nisan 2015).

Araştırmacı öğrencilerden görsel kültürle ilgili dönüt alamamış ve görsel kültürün tanımını anlayabilecekleri bir dil kullanarak yapmaya çalışmıştır. Gördükleri resimler, televizyon, bilgisayar oyunlarından örnekler vermiş ve geçmişte görsel kültür öğeleri neler olabilir sorusunu yöneltmiştir. Araştırmacı geçmiş dönemlerde neler olabileceği ile ilgili öğrencilere örnekler vererek onları düşünmeye teşvik etmiştir.

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplardan bazıları şöyledir:

- *Duvarlara asılan..çizimler..*
- *Eskiden duvarlara asılıyordu ya böyle, yani halı ama resimli halı*
- *Kilim ve halı üzerindeki görsel desenler.*
- *Tablolar vardı, el yapımı tablolar. (2. Ders video kaydı, 20 Nisan 2015).*

Diğer yandan sunuma devam edilerek görsel kültür bizim için neden önemli? sorusu üzerinde durularak geçmişle ilgili kurulan bağlantı konuyu anlamalarına yardımcı olmuştur. Araştırmacının konuyu öğrencilere şu ifadelerle anlatmaya çalışmıştır:

..tablolar vardı evet ama her evde yoktu tabi ki değil mi? Yani halının o açıdan da önemi var. Şuan da görsel olarak gördüğümüz çok fazla şey var. Görsel olan işte ne demişiz geniş anlamda görsel olan görülebilen her şeydir aslında. Yani tabi bu masayı da görüyoruz ve onun da bir tasarımı var değil mi? Onun da bir şekli var formu var, şöyle söyleyebiliyoruz dikdörtgen yuvarlak gibi.. ama resimsel anlamda düşündüğümüzde eski dönemlerde evet halılar vardı seramik çömlekler üzerindeki işler vardı kağıt üzerine yazılmış yazılar vardı..görsel olan dediğimizde değil mi..geçelim bakalım (slaytlara bakıyoruz) peki görsel kültür bizim için neden önemli? Az evvel konuştuk. Toplumsal süreçte kültürel kimliğimizin devamlılığı için nesilden nesile aktarılması için görsel kültür önemli. İşte kendi kültürümüzü ne yapmış eski medeniyetler? Haliya dokumuş, kendileri için önemli olan motifleri, simgeleri, renkleri.. o ondan görmüş o ondan görerek o ondan görerek bize kadar gelmiş. (2. Ders video kaydı, 20 Nisan 2015).

Bu anlatımdan sonra halı tanımının yapıldığı slayta geçilmiş ve öğrencilere halı ile ilgili bir video izletilmiştir. Öğrenciler video esnasında da fikirlerini belirtmeye devam ederek araştırmacıya sorular sormuşlardır. Videoda halının hammaddesi, halı

düğümleri, yörelerine göre halı çeşitleri, halı motiflerinin anlamları gibi konular üzerinde durulmuştur. Öğrenciler öğrendikleri bazı bilgileri şaşkınlıkla karşılamışlardır. Halılarda bulunan düğüm sayıları, halı renk ve motiflerinin anlamları gibi.. Sonraki slayta geçildiğinde araştırmacı öğrencilere bulunan en eski tarihli halı olan Pazırık halısının tarihçesini anlatarak Pazırık halısı resmi üzerinde öğrencilerin gördüklerini yorumlamalarını istemiştir. Öğrenciler halının rengi, şekli, üzerindeki motifler ve figürler hakkında gördüklerini anlatmaya çalışmıştır. Sunumun devamında bilinen farklı hayvan figürlü halı örnekleri gösterilmiş (Marby Halısı, Ming Halısı gibi) öğrencilerin hayvan figürlü motifleri daha iyi algılayabilmeleri için motiflerin beyaz zemin üzerine çizimleri incelenmiştir. Araştırmacı motifler hakkında sorduğu (sizce neye, hangi hayvana benziyor?) sorularla öğrenci fikirlerini almaya çalışmıştır. Öğrencilerin anlamlandırdıkları hayvan motifleri çoğunlukla kuş, ejderha, geyik, at olmuştur. Araştırmacı halıların inceleme aşamasından sonra öğrencilere -sizce insanlar halılarda neden bu hayvan motiflerini kullanmışlardır? sorusunu yöneltmiş ve öğrencilerin konuyu daha iyi kavramaları için ilk halıların dokunmaya başladığı dönemlerde insanların yaşayış biçimleriyle ilgili düşüncelerini istemiştir. Araştırmacı animasyon ve filmlerden örnekler vererek öğrencilerin dikkatini çekerek konuya ilgilerini artırmaya çalışmıştır. Öğrenciler o dönem insanların avcılık yaptığından bu figürlerin onlar için değerli olabilecekleri gibi fikirler belirtmiştir. Sunumun devamında tasarım konusuna geçilmiş, tasarımın tanımı, resim-tasarım ilişkisi ve tasarım elemanlarına kısaca değinilmiştir (nokta, çizgi, doku, renk, biçim, simetri-asimetri). Ders sonunda araştırmacı öğrencilere haftaya derste ne yapılacağı ile ilgili bilgi vermiş ve haftaya kadar halılara dikkatle bakmalarını hatta vakit bulduklarında internet üzerinden konu ile ilgili inceleme yapmalarını istemiş. Uygulama haftası için öğrencilerin getirmeleri gereken malzemeleri söylerek dersi bitirmiştir.

Ders sürecinin daha iyi anlaşılması için araştırmacı günlüğünden şu görüşlere yer verilebilir:

Bugünkü ders ilk haftaki derse göre biraz daha durağan geçti diyebilirim. Sıkılmamaları için düz anlatım yerine, içinde video ve çokça görsel olan bir sunum hazırlamaya çalıştım. Elimden geldiğince sorular sorarak fikirlerini almaya çalışarak anlatıma onların da katılmasına uğraştım. Bilgisayar, projeksiyon gibi araçlardan faydalandık. Ancak ses sistemini ayarlamamız biraz vaktimizi aldı. Derste ilk kez

duydukları şeylerden bahsederken olabildiğince ilgilerini çekebileceğini düşündüğüm ve anlamalarına yardımcı olacak örnekler vermeye çalıştım. Tasarım hakkında biraz daha konuşmaya gerek olabileceğini düşünerek uygulama haftasında buna devam etmek üzere notlar aldım. (Araştırmacı günlüğü, 20 Nisan 2015).

Araştırma Etkinlik Süreci 3. Hafta Bulguları

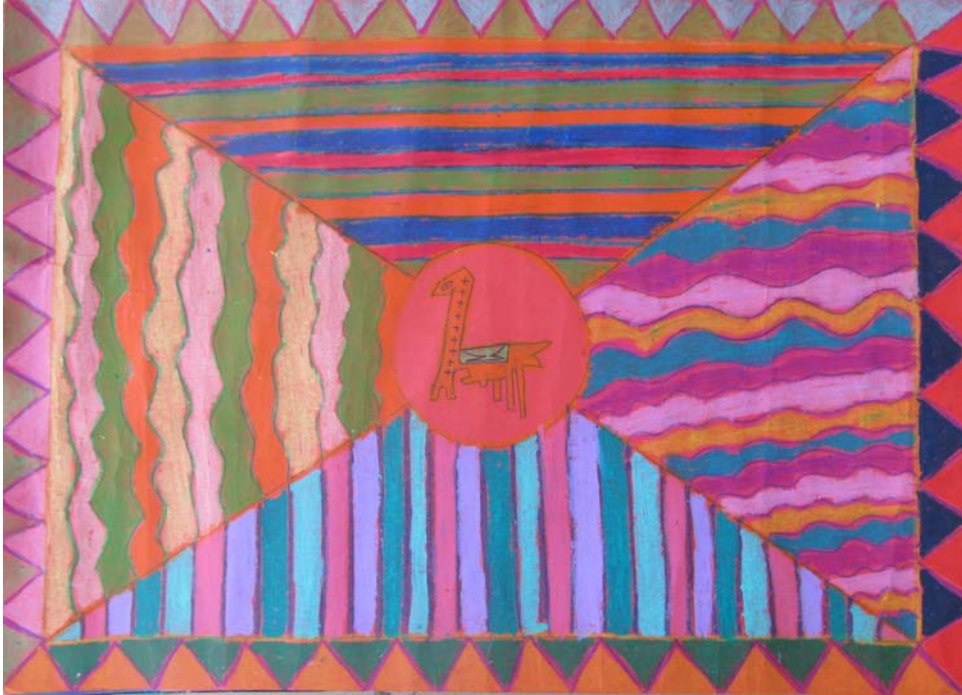
Araştırmanın etkinlik sürecinin 3. haftası 27 Nisan 2015 tarihinde gerçekleşmiştir. Etkinliğin uygulama haftasıdır. Bu haftada öğrenciler kendi halılarını tasarlamışlar, halı resimleri yapmışlardır. Araştırmacı derse hazırlık olarak malzeme araştırması yapmış, en uygun malzemenin (kağıt, karton, boya çeşitleri gibi) ne olabileceği hususunda uzman görüşleri almış ve kendisi de birkaç deneme uygulaması yaparak öğrencilerin kullanacakları malzemeleri belirlemiştir. Araştırmacının konu ile ilgili araştırmacı günlüğündeki görüşlerine yer verilebilir:

Derse hazırlık olarak öğrencilerin ilk iki haftada söyledikleri, akıllarına ilk gelen halı renklerini göz önünde bulundurarak, her renkten 5 adet olmak üzere koyu yeşil, açık yeşil, lacivert, mavi, kırmızı, koyu pembe, açık pembe, turuncu, sarı ve krem rengi olmak üzere 50 adet kağıt aldım. Öğrencilerin malzeme eksiği olabileceğini düşünerek ise 24 renkli 4 kutu pastel boya aldım. (Araştırmacı günlüğü, 27 Nisan 2015).

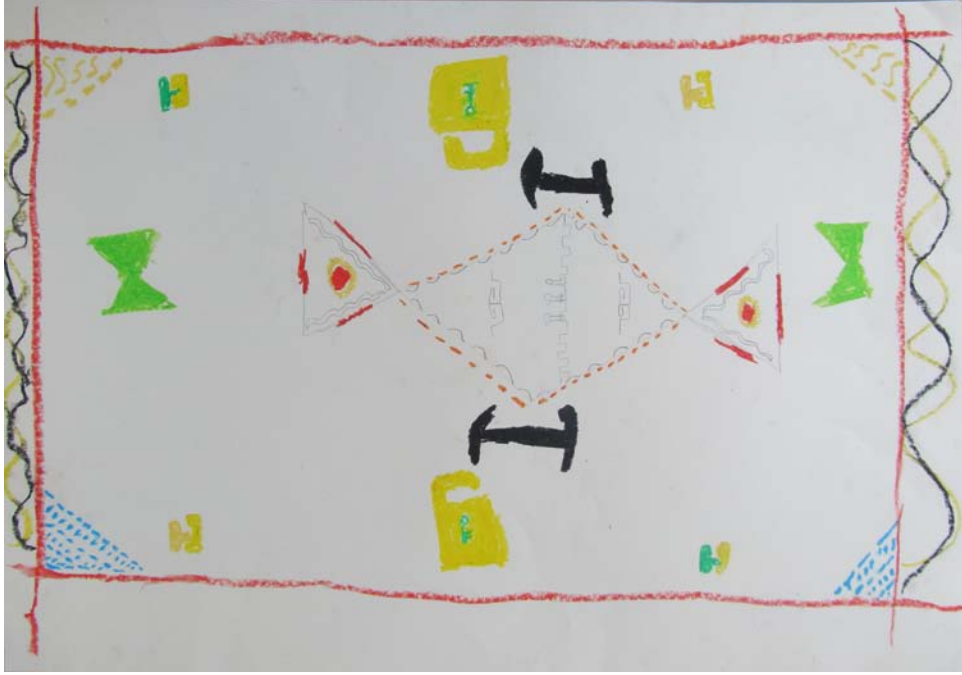
Araştırmacı ders başlangıcında öğrencilere uygulama hakkında bilgi vererek onlara halı resimlerinde özgür olduklarını, geleneksel ya da modern, hayvan ya da çiçek motifli, isterlerse motifsiz tasarımlar yapabileceklerini ve istediği renkleri kullanabileceklerini söylemiştir. Araştırmacı ders malzemelerinin dağılımını öğrencilerin tercihlerine göre yaparak uygulamaya başlayabileceklerini belirtmiştir. Öğrenciler tasarlayacakları halıların zemin renklerini düşünerek istedikleri renk kartonları seçmişlerdir. Araştırmacı ders süresince öğrencilerin çalışmalarını yakından incelemiş ve onları cesaretlendirmeye çalışmıştır. Ders sonunda biten öğrenci çalışmalarını diğer öğrencilere göstererek birbirlerinin çalışmaları hakkında fikir belirtmelerini sağlamıştır. Araştırmacı günlüğünden ders sürecinin nasıl geçtiği ile ilgili izlenimleri şöyledir:

Öğrenciler oldukça ilgili ve heyecanlıydılar bu hafta. Ders başlangıcında kağıtları gösterdim ve dilediklerini seçebileceklerini belirttim. Her biri istediği renkte kağıdı seçti. Yanlarında boya kalemi olmayan öğrencilere boyaları verdim ve tam olarak ne yapacağımızı tekrarladım. Onlardan cetvel kullanmalarına gerek olmadığını içlerinden geldiği gibi akıllarındaki halıyı tasarlamalarını, istediği renk, motif, deseni kullanabileceklerini, hayvan figürlü halılara odaklanmış olsak bile hayvan motifi-resmi yapmak zorunda olmadıklarını anlattım. Hatta geleneksel halı da yapmak zorunda olmadıklarını, modern halı seviyorlarsa tasarımlarını o yönde yapabileceklerini söyledim. Ders bitimine kadar resimlerini ara ara sorular sorarak (şöyle yapsam olur mu? vs.) yapmayı sürdürdüler. Çalışmasını tamamlayamayan 9 öğrenciye haftaya kadar tamamlayıp getirmeleri için süre tanıdım. Tamamlanan çalışmalara hep birlikte bakarak küçük yorumlar yaptık. Ve böylece uygulama dersimizi tamamlamış olduk. (Araştırmacı günlüğü 27 Nisan 2015).

Etkinliğin uygulama haftası öğrenci çalışmalarından birkaç örneğe aşağıda yer verilmiştir:

Resim 9 - Öğrenci halı tasarımı, 1

Resim 10 – Öğrenci halı tasarımı, 2

Resim 11 – Öğrenci halı tasarımı, 3

Araştırma Etkinlik Süreci 4. Hafta Bulguları

Araştırmanın etkinlik sürecinin 4. haftası 4 Mayıs 2015 tarihinde gerçekleşmiştir. Araştırmacı ders başlangıcında öğrencilere bu haftaki derste çalışmalarına devam edebileceklerini, ders içinde önceki haftalar neler yapıldığı ile ilgili genel bir tekrar yapılacağını ve ders sonunda onlardan etkinlikle ilgili fikirlerini yazmalarını isteyeceğini anlatmıştır. Araştırma verilerinden son-fikirleri oluşturacak bu yazıların araştırma için önemli olduğunu vurgulamış ve onlardan içtenlikle etkinliğe dair eleştiri yapmalarını istemiştir. Halı tasarımı çalışmalarını tamamlayan öğrenciler araştırmacıya çalışmalarını teslim ettikten sonra önceki hafta derslerinin genel tekrarına geçilmiştir. Araştırmacı öğrencilere etkinlikle ilgili fikirlerini dile getirmeleri için söz verdiğinde öğrencilerden bazılarının verdiği cevaplar şöyle olmuştur:

-Şimdi, mesela halıyı ben önceden çok detaylı bilmiyodum. Hani veya farketmiyodum diyeyim. Ee şimdi yani siz halıyla ilgili hani pazırık halısıdır, ne bileyim işte halıların motifleri neleri anlatıyo, hayvan figürleri falan onları anlattığınızda halının neden bu şekilde olduğunu ve neden o şekillerin kullanıldığını öğrendim. Daha çok bilgim oldu. Böyle.

-Hocam ı halı nasıl yapılır ve halının çeşitlerini öğrendik hocam.

-Hocam, halının sadece üstüne basıyodum. Şimdi böyle detaylarına bakıyorum.

- Anadolu'da halı figürlerinin farklı olduğunu öğrendik mesela..ı bu da farklı anlamlara geliyor ee unuttum hocam unuttum bu kadar..(arkadaşları güldürdüler, gülüşüyoruz)

- Farklı yerlerin kültürlerini az da olsa benimsedik.

- Ben halıya bakınca hiçbirşey göremiyorum, sadece halı görüyorum, ben benimsemediğimi benimsedim.

- Halının yapılması çok ilginç mesela. Ben sabah uyandığımda ona bakıyorum mesela öylece. Ama şimdi şekillerine bakıyorum. (4. hafta ders video kayıtları, 4 Mayıs 2015).

Araştırmacı konuyu benimsemediğini dile getiren öğrenciyi bir sonraki hafta görüşme yapmak üzere not alarak son-fikirlerini yazmaları için öğrencilere a4 kağıtlar vermiştir. Öğrencilerin son-fikirlerinden bazıları şöyledir:

-Halı ile ilgili detaylı bilgi öğrendim ve artık halılara daha dikkatli bakıyorum şekillerine, sembollerine dikkat ediyorum.

- Haliya eskiden üstüne basılan bir şey sanırdım artık bir sanat olarak görüyorum. Halı güzel şekilleri olan bir sanattır. Halı güzeldir.

- Benimsemediğimi benimsedim halıları. Hala bana göre halı üstüne bastığımız bir şey. Not: halılar hala ilgimi çekmiyor.

- Halıyı benimsemeye başladım. Halı eskiden çok farklıydı. Halıyla ilgili çok şey öğrendim. Mesela halının üstündeki resmilere daha çok ilgi duydum. Üzerinden geçerken üzerindeki resimlere ve renklerine dikkat ediyorum. Etkinlikler çok güzel ve eğlenceli geçti. Etkinliklerde çok eğlendim. Hiç sıkılmadım ve 'şunu şöyle yapsaydı daha iyi olurdu' dediğim yer hiç olmadı. Öğretmenimize teşekkür ederim.

- Halının basit bir şey olmadığını altında tarih yattığını öğrendim. Her metrekaresinde emek olduğunu, kaç yüzyıllardır yapıldığını öğrendim.

- Halıyla ilgili öğrendiklerim: halı yere veya duvara serip, astığımız dekorasyon amaçlı kullandığımız yünden yapılıp dokunan bir eşyadır. Ben bu dört haftalık süreçte pazırık halısı, halılarda neden hayvan figürleri kullanılıyor? Ben bu soruların cevaplarını da öğrendim. Yasemin hocamın yerinde ben olsaydım yine aynı şekilde yapardım. Bu derste çok eğlendim.

Teşekkür ederim Yasemin hocam sizi çok seviyorum.

- Çok güzel çalışmaydı. Bu çalışmada halının önemini ve geçmişinin çok önemli olduğunu öğrendim.

- İlk birinci haftada halıyı tanıdık. Hayvan figürlerinin anlamlarını, renklerin anlamlarını, halı motiflerini öğrendik. İkinci hafta Pazırık halısını ve bazı motiflerin anlamlarını öğrendik. Birinci hafta yaptıklarımızı tekrar ettik. 3. hafta halımızı kendimiz tasarladık. 4. hafta halımızı verdik. Not: Bu etkinlikte halının hayatımızdaki yerini çok iyi anladım. Etkinlik çok güzel ve keyifliydi

- Ben bu çalışmada çok eğlendim ve çok mutlu oldum. Halının tarihini öğrenmiş oldum. Eski Anadolu'da nasıl halı yapıldığı ve hangi desenlerin, hangi motiflerin olduğunu öğrendim. Daha çok bilgim oldu. Halı resmi çizmekte çok güzeldi. (4. hafta öğrenci son-fikirleri, 4 Mayıs 2015).

Öğrenciler yazma işlemini bitirdiğinde ders bitimine kalan birkaç dakikada araştırmacı öğrencilere teşekkür ederek ‘geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliğinin’ sona erdiğini belirtmiştir. Ders sürecini daha iyi yansıtmak için araştırmacı günlüğünden şu görüşlere yer verilebilir:

Bu etkinliğimizin son ders günüydü. Çalışmalarını getirmeyi unutanlar, devam edenler vardı, bir sonraki hafta tamamlayarak getirmelerini istedim. Derste hazırlık olarak onlara hangi soruları yönelteceğimi planladım. Önceki haftaların genel bir tekrarını yaptık birlikte. Konu ile ilgili akıllarında kalanları anlattılar. Etkinliğe dair eleştiri yapmalarını ve fikirlerini söylemelerini istedim. Bir kaç tanesi dışında işlenen konu ve etkinlikle ilgili olumlu dönütler verdi. İlgisini çekmediğini, bu konuyu benimsemediğini belirten öğrenciyi bir sonraki hafta görüşme yapmak üzere not aldım. Son olarak fikirlerini birer paragraf halinde yazmalarını istedim. Bu etkinliğe katıldıkları için teşekkür ettim, onlar da bana teşekkür ettiler ve dersimizi tamamladık. (Araştırmacı günlüğü, 4 Mayıs 2015).

Araştırma Uygulama Süreci 5. Hafta Öğrenci Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma uygulama sürecinin 5. haftası öğrenci görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı etkinlik süresince yaptığı gözlemler doğrultusunda, öğrencilerin konuya ilgililik durumları ve halı tasarımlarını göz önünde bulundurarak 3 kız 3 erkek olmak üzere 6 öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşme yapmıştır.

Yarı yapılandırılmış 1. görüşme etkinliğin ilk hafta ders başlangıcında kamera kaydı ile sorun yaşanan ve sonrasında konuya özel ilgisi bulunduğu gözlenerek anlaşılan öğrenci Nilsu ile gerçekleştirilmiştir. Toplam görüşme süresi 4 dakika 51 saniyedir.

Yarı yapılandırılmış 2. görüşme ne çok öne çıkan ne de sessiz kalan konuya ilgililik derecesi ortalama olduğu gözlenen öğrenci Elif ile gerçekleştirilmiştir. Toplam görüşme süresi 3 dakika 46 saniyedir.

Yarı yapılandırılmış 3. görüşme etkinliğin 4. hafta dersinde –bu konuyu benimsemedim. İfadesini kullanan, etkinlik süresince de konuya ilgili olmadığı gözlenen öğrenci Yaprak ile gerçekleştirilmiştir. Toplam görüşme süresi 5 dakika 30 saniyedir.

Yarı yapılandırılmış 4. görüşme etkinliğin süresi boyunca konuya oldukça ilgili olduğu gözlenen öğrenci Mert ile gerçekleştirilmiştir. Toplam görüşme süresi 3 dakika 30 saniyedir.

Yarı yapılandırılmış 5. görüşme etkinlik süresince ne çok öne çıkan ne de sessiz kalan konuya ilgi derecesi ortalama olduğu gözlenen öğrenci Hakan ile gerçekleştirilmiştir. Toplam görüşme süresi 4 dakika 9 saniyedir.

Yarı yapılandırılmış 6. görüşme yine etkinliğin ilk haftasında – halı denilince aklıma halı saha geliyor- cevabını veren konuya ilgili görünmeyen ve hareketli bir yapıda olduğu gözlenen öğrenci Hasan ile gerçekleştirilmiştir. Toplam görüşme süresi 5 dakika 27 saniyedir.

Görüşme Soruları şunlardır:

- 1- Halı denilince aklınıza ne neler geliyor?
- 2- Sence insanlar neden desenli renkli halılar tasarlamışlardır?
- 3- Bize kendi halı tasarımını anlatır mısın? Bu renk, şekil ve motifleri neden tercih ettin?
- 4- Etkinlikle ilgili düşünce ve fikirlerini bizimle paylaşır mısın? Sence nasıl bir etkinlikti? Sen araştırmacı olsan bu etkinliği nasıl planlardın?

Görüşme sorusunda etkinliğin 1. hafta dersinde öğrencilere yöneltilen – halı denilince aklınıza ne neler geliyor? sorusunun tekrarıdır. Etkinlik bitiminde verdikleri cevaplarla karşılaştırılması için bu soru yarı yapılandırılmış görüşme sorularında yinelenerek yer almıştır. Sözkonusu sorunun araştırmacı tarafından öğrenciye yöneltilmesi ve öğrencilerin verdikleri yanıtlar sırası ile şöyledir:

Araştırmacı: Evet Nilsucum halı ile ilgili fikirlerini alabilir miyim?

Nilsu: benim halı deyince aklıma yere serilen ya da duvara asılan süslü eşyalar geliyor. Halıda genellikle kahverengi sarı ve kırmızı tonları gördüm ben. Halı bence hem üzerine basan ya da oturan kişiyi alttan gelen soğuklara karşı sıcak tutmalı hem de yere serildiği için göze de güzel görünmelidir.

Araştırmacı: Evet Elif halı ilgili düşüncelerini alalım, halı deyince aklına ne geliyor?

Elif: Ee halı deyince önceden aklıma üstüne basıp geçtiğim yere bi örtü gibi geliyordu, şimdi böyle desenli renkli bi örtü gibi geliyor, yine örtü ama daha güzel bi örtü bence.(gülüyor)

Araştırmacı: Evet Yaprak, önce senin halı ile ilgili düşüncelerini fikirlerini alabilir miyim?

Yaprak: Halı ilgili düşüncelerim pek yoktu başlangıçta hala yok ama mesela şöyle bişey oluyo haliya baktığımda artık hani sadece sırf bi halı görmüyorum, onu desenlerine de dikkat dikkat olarak görüyorum. Halı benim için hala aynı ama mesela artık renkleri..

Araştırmacı: Hala aynı derken?

Yaprak: ıı ilgilendiğim bişey değil ama mesela böyle azcık olsa da haliyi böyle rengine bakıyorum en çok, desenlerine falan bakmıyorum. Genellikle kilime ilgim var.

Araştırmacı: Evet Mert halı ile ilgili önce senin düşüncelerini alabilir miyim?

Mert: Öğretmenim öncelikle halının bu çalışmadan önce ne olduğunu bilmiyodum. Yani gerçekten hiç incelemiyodum, desenlerine bakmadım renklerine.. üstüne basıp geçiyodum ama şimdi ee halının hangi renklerde kullanılmasının iyi olduğunu ee Anadolu'da hayvanların konum olarak hangi anlamlara geldiğini öğrendim. Şimdi halının her metrekaresine bakarak inceliyorum.

Araştırmacı: Halı ile ilgili fikirlerini alabilir miyim Hakan?

Hakan: Tamam şimdi halı ile ilgili fikirlerim mi? Ben şimdi halı ile ilgili hiç bir şey bilmiyordum. Sadece dikdörtgen bişey işte, ayaklarımız üşümesin diye öyle.. ondan sonra işte siz geldiniz. Ben ilk baş dedim ki, ne öğreneceğim ben halı ile ilgili? Yine aynı şey dedim, sonra işte ee eski halılar falan pazırık halısı falan onları her şeyi öğrendim, hayvan motiflerini falan öyle bir sürü şey öğrendim. O kadar.

Araştırmacı: Evet, önce halı ile ilgili fikirlerini alabilir miyim Hasan?

Hasan: Halı saha! Halı saha geliyor.

Araştırmacı: Halı saha evet, (gülüyoruz) sen ilk halı saha demiştin.

Hasan: Evet.

Araştırmacı: Evet, neden?

Hasan: Halı, halı sahaya yakın, futbolu da seviyorum ondan.

Araştırmacı: Futbolu sevdiğin için. Halı yani sana oradan çağrışım yapıyor.

Hasan: Evet.

Araştırmacı: Peki ee gerçekten halıyla ilgili dediğimizde, bizim bahsettiğimiz manada halı deyince?

Hasan: Yerde, u değişik motiflerde çizilen halı yani cisim.(gülüyoruz) Yani nası bişey diyim ? (gülüyor)

Araştırmacı: Ne için kullanıyoruz, ee baktığında bi halıya neler görüyorsun?

Hasan: Böyle işte halı renk göstergesi gibi bişey yani, yerde böyle renk farklılığı.

Araştırmacı: Üzerinde renkler olan, evet..

Hasan: Böyle boş yere bakmaktansa ona bakarsın. Renkli..(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

2. Görüşme sorusu olan –Sence insanlar neden desenli renkli halılar tasarlamışlardır? sorusu ise etkinliğin 2. hafta dersinde öğrencilere yapılan sunumun

değerlendirmesi niteliğindedir. Sunumda kültür, görsel kültür, halı, halının tarihçesi, halı motif ve desenleri, hayvan figürlü halılar anlatılarak öğrencilerle geçmişte insanların yaşayış biçimleri ve bunun halılara yansımaları ile ilgili konuşulmuştur. Sözkonusu sorunun araştırmacı tarafından öğrenciye yöneltilmesi ve öğrencilerin verdikleri yanıtlar sırası ile şöyledir:

Araştırmacı: Peki neden sence desenli halılar kullanıyoruz? Yani neden düz renk yapmamışta insanlar böyle desenler motifler kullanmışlar?

Nilsu: Yani eskiden avlandıkları için avlarının nasıl olduğunu yansıtmak için bunları gelecek nesillere aktarmak için yapmış olabilirler. Şimdi de eskiden kaldığı için değişik motifler denemeye çalışıyor olabilirler. Kendi kültürlerini kendi biçimlerini yansıtmaya çalışmışlar.

(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Evet, peki sence mm geçmişten beri insanlar neden düz renk ya da renksiz ee dokuma halıları tercih etmemişler de üzerlerine desenler, figürler, şekiller yapmışlar?

Elif: Bence duygularını açığa çıkarmak için böyle şeyler yapmışlar. İı işte renklerin anlamı var şekillerin anlamı olduğu için öyle heralde.

Araştırmacı: Hı hı, duygularını..

Elif: Hıhı açığa haliya vurmuşlar

Araştırmacı: Duygularını haliya vurmuşlar diyosun

Elif: Hı hı.

(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Evet, peki sence ee halıyı insanlar neden düz yapmamışlar, renksiz yapmamışlar da çeşitli desenlerde motifler bulmuşlar, farklı şeyler kullanmışlar geçmişten beri?

Yaprak: İıı bence o ee hayal dün-hayal ülkesi yani biz, benim yaptığımıda hayalim mesela balıklardı.

Ben: Hıhı..

Yaprak: Suyu çok seviyorum, buraya hayalimi döktüm ben. Onlarda hayalini dökmüştür belki.

Araştırmacı: Evet, halılara hayallerini koymuşlar diyosun.

Yaprak: Evet.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Peki mm halı ile ilgili ıı öncesi ve sonrası ile ilgili fikirlerini söyledin. Halının ee nasıl söylüyim sence halıyı neden insanlar böyle düz renk yapmamışlar geçmişten beri de üzerinde böyle farklı renkler şekiller kullanarak tasarlamışlar?

Mert: Öğretmenim yani ıı insanlığın ruhunu etkileyen bazı renkler var mesela kırmızı açlığı anlatıyo, mavi güven hissini anlatıyo bu da ee yani siyahta insanın içini kapattığı için, insanların içini kararttığı için daha canlı renkler insanların daha olumlu olması için yapmış olabilirler.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Peki neden sence insanlar böyle üzerinde renkler desenler olan halılar yapmışlar? Geçmişte gördük ya sunumda mesela.

Hakan: Kendilerini belli etmek içindir bence.

Araştırmacı: Mesela nasıl belli etmek için?

Hakan: Mesela hani bu benim bölgemin halısı deyip bir renk oluşturdular. Sonra diğerleri de bu benim yerimin halısı diye başka renk oluşturdular. Farklılık göstermek için olabilir yani.

Araştırmacı: Kendi farklılıklarını ortaya koymak için diyorsun, evet. Peki nelerden etkilenmişler en çok halı desenlerini tasarlarken?

Hakan: En çok ee doğal hayatta kullandıkları şeyler ve yaptıkları şeylerden etkilenmişlerdir.

Araştırmacı: Mesela?

Hakan: Mesela ee avladıkları hayvanlar, kullandığı eşyalar, günlük hayatta gördüğü renkler.. öyle.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Evet.. peki sence neden insanlar üzerinde böyle renkli desenler olan halılar yapmışlar?

Hasan: Dikkat çeksin diye.. böyle insanın gözüne dikkat çeksin diye böyle farkına varsınlar diye.

Araştırmacı: Neyin farkına varmaları için?

Hasan: Renkli olduğunun, böyle göze çarptığının.

Araştırmacı: Evet, yani hani ne bileyim böyle düz renk bişey de koyabilirlerdi e halının işlevselliği ne işte soğuk olmasın falan diye yere seriyoruz ya, ama onlar üzerine ne bileyim bir sürü desen motif falan koymuşlar ya, neden öyle yapmışlar da dümdüz yapıp geçmemişler?. Sence?

Hasan: Yani işte dediğim gibi demin dedim ben, dikkat çeksin göze güzel gözüksün diye..

Araştırmacı: Dikkat çeksin göze güzel görünsün diye..evet, peki. Ee o motifleri yaparlarken nelerden etkilenmişler sence?

Hasan: İnsanlardan.

Araştırmacı: İnsanların neyinden mesela?

Hasan: Nasıl cevap veriyim bilmiyorum.

Araştırmacı: Yani hani ee mesela hatırlayalım hangi motifleri kullanmışlardı hatırlayalım, görmüştük örneklerini.

Hasan: Av, böyle geyik falan.

Araştırmacı: Evet, demek ki..

Hasan: İnsanın av yaptığı, ne bileyim..

Araştırmacı: Evet, avlandığını..

Hasan: İşte avlandığından etkilenmiş demek ki.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

3. Görüşme sorusu olan– Bize kendi halı tasarımını anlatır mısın? Bu renk, şekil ve motifleri neden tercih ettin? sorusu ise etkinliğin 3. haftası olan öğrencilerin kendi halı tasarımlarını yaptıkları uygulama dersi ile ilişkilendirilerek belirlenmiştir. Sözkonusu sorunun araştırmacı tarafından öğrenciye yöneltilmesi ve öğrencilerin verdikleri yanıtlar, alan uzman görüşleri ve öğrencilerin halı tasarımları sırası ile şöyledir:

Araştırmacı: Peki sen kendi çalışmada.. ee istersen kendi çalışmanı anlat, hangi motifleri kullandın? Neden bu motifleri seçtin?

Nilsu: Ben eskiden olduğu gibi böyle e şey hayvan motifleri yaptım. Eski halıları örnek alarak. Şimdiki halıları örnek alarak ta değişik motifler ve canlı motifler kullanmaya çalıştım.

Araştırmacı: Evet, eskiden olanla sence yeni olanı birleştirmeye çalıştın.

Nilsu: Evet.

Araştırmacı: Ortadakiler? Hangi hayvan motifini kullandın?

Nilsu: Ejderha gibi geyik gibi garip bişey kullanmaya çalıştım.

Ben: Evet, kenarlardakiler?

Nilsu: Kenarlardakiler de geyik ama birazcık değişik olsun diye hepsini dört ayak yerine üç ayaklı yaptım.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Nilsu'nun halı tasarımı çalışması ile uzman görüşleri şöyledir:

Alan Uzmanı 1: Bu çalışmada öğrenci halı tasarımında kullanılan genel kaygıları taşıyarak bir tasarım yapmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Geçmiş dönemdeki halı tasarımlarındaki geleneksel motifleri kendi hayal gücünü de kullanarak yorumladığı ve tasarımına aktardığı görülmektedir. Geleneksel yaklaşımı sadece motif seçiminde değil halı tasarımının simetrik yapılanmasında da kullandığı fark edilmektedir. Geometrik ve stilize edilmiş hayvan motifleri canlı renk tercihleriyle birlikte kompozite edilmiştir. Kenar bordürlerde burgu şekiller, üçgen şekiller ve hayvan motifleri bulunmaktadır. Halının merkezinde yine soyutlanmış, stilize edilmiş simetrik yapıda iki hayvan figürü yer almaktadır. Bunların hepsi halı tasarımında genelde bulunan özellikler olması nedeniyle bu çalışmanın bir tasarım kaygısıyla yapıldığı ifade edilebilir.

Alan Uzmanı 2: Halılarda kullanılan en temel geometrik biçimlerden olan üçgen ve benzeri formlar sıklıkla kullanılmış. Genel organizasyon iç içe geçmiş bordürlerden oluşuyor. Dıştan ikinci sıradaki sarmal formu günümüzde halıcılıkta sıklıkla kullanılmakta. Hayvan figürleri ve onlarınilmek mantığında kağıda geçirilmesi ve simetrik yapı çocuğun Türk halı geleneğine aşina olduğunu gösteriyor.

Resim 12 – Nilsu'nun halı tasarımı çalışması

Araştırmacı: Peki sen kendi çalışmada hangi renkleri kullandın hangi şekilleri ya da resim olarak neler yaptın, neden yaptın?

Elif: Şimdi u renkleri rastgele seçtim.

Araştırmacı: Hıhı

Elif: o bi gerçek.

Araştırmacı: Rastgele derken?

Elif: Sevdığım renkleri seçtim.

Araştırmacı: Sevdiğin renkleri seçtin, eveet tamam.

Elif: Şekillerde de ee şu geyik, şu zürafaya benzetmeye çalıştım.

Araştırmacı: Hı hı..

Elif: Şu yine geyik (gülüyor) daha çok geyik kullandım. Şu deve mesela

Araştırmacı: Hı hı, eveet.

Elif: Evet öyle, şu da geyik. Şu insan yaptım, insan da hayvan olduğu için bu gruba kattım. Bu bişeye benzetmeye çalıştım ama şekil bulamadım.

Araştırmacı: Kendine göre bi motif oluşturdun dimi?

Elif: Evet evet..

Araştırmacı: Peki neden bu hayvanları tercih ettin?

Elif: Eee sevdiğim hayvanlar olduğu için, geyik deve ve bu zürafa öyle..

Araştırmacı: Peki mm etkinlikte izlediğin sunumun da bunda bi etkisi oldu mu bu hayvanları seçmende?

Elif: İu eskiden beri var yani bence olmadı, çünkü sevdiğim hayvanları yaptım.

Araştırmacı: Zaten seviyodun..

Elif: Evet, zaten seviyodum.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Elif'in halı tasarımı çalışması ile uzman görüşleri şöyledir:

Alan Uzmanı 1: Bu çalışmada halı tasarımına ilişkin belli öğelerin kullanıldığı görülmektedir. Kenar bordürlerinin ve geometrik formların belirgin olarak çocuğun tasarımında öne çıktığı ifade edilebilir. Bunun yanı sıra ders etkinlik sürecinde incelenen stilize hayvan figürlerine ve insan figürlerine bu tasarımda da yer verildiği ancak ikincil planda yer aldıkları görülmektedir.

Alan Uzmanı 2: Şematik, temel geometrik biçimleri halılara has bordür-göbek ve benzeri öğeler içeren bir organizasyonla sunmuş. Halının ne olduğunu, onun genel tasarım özelliklerini biliyor.

Resim 13 – Elif'in halı tasarımı çalışması

Araştırmacı: Peki senin halınla ilgili konuşalım. Neden bu renkler neden bu şekiller?

Yaprak: Eee mavi ben suyu çok seviyorum yani denizi falan çok seviyorum maviyi seçtim.

Araştırmacı: Hı hı..

Yaprak: Mavi de en güzel ne olabilirdi? Deniz olabilirdi, havuz olabilirdi. Ben balıklar koydum, kaplumbağa koydum, yosunlar koydum öyle..

Araştırmacı: Hıhı evet, peki geleneksel motiflere benzeyen şeyler yapmadın mesela..

Yaprak: Hayır yapmadım, çünkü benimki apayrı bişey olmasını istedim. Herkes hani o sizin gösterdiğiniz şeylerde sürekli geyik, eski tür hayvanlar vardı. Ben apayrı bişey yapmak istedim. O yüzden balıkları seçtim, balıkta sevdiğim bi hayvandı.

Araştırmacı: Nereye sermek isterdin bunu?

Yaprak: Ben bunu dokusaydım u çocuk odasına ve ya banyoya. (Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Yaprak'ın halı tasarımı çalışması ile uzman görüşleri şöyledir:

Alan Uzmanı 1: Bu tez çalışmasında bu etkinliğin geleneksel ya da modern anlamda yapılabileceği öğrencilere ifade edilmiştir. Bu açıdan bu resim veya tasarım değerlendirildiğinde bir tasarım ürünü olarak düşünülebilir. Ancak resimdeki balık formları ve resmin yüzeyinin ele alınış biçimi anlamında belli bir tasarım alanına yönelmiş bir çalışma olarak algılanamamaktadır. Çünkü bu çalışma herhangi bir duvar yüzeyi için ya da farklı amaçlar içinde yapılmış olabilir. Yani çalışmanın çıkış noktası ve yapılış amacı tasarımdan anlaşılamamaktadır. Bu tür resimler ilköğretim okullarında çok sık yaptırıldığı için ve tasarım çalışmalarında da özgünlük arandığı için bu çalışmanın tasarım açısından yeterli olmadığı söylenebilir. Bu nedenle bu öğrencinin bu etkinliği yeterince kavrayamadığı ifade edilebilir.

Alan Uzmanı 2: Kullanılan nokta ve onların dağılışı, figürlerde ya da renk kullanımında geleneksel kavramına dair herhangi bir farkındalık göremedim.

Resim 14 – Yaprak’ın halı tasarımı çalışması

Araştırmacı: Evet peki bize biraz kendi halından bahseder misin? Hangi renkleri neden tercih ettin ya da bu şekilleri neden tercih ettin?

Mert: Öğretmenim burda çoğu ülke yani dünya ülkelerini gösterdim. Yani burda hepsi hepsinin bi noktada birleştiğini gösterdim. Ve burda çokta anlaşılmasa da ortada iki insan bi siyah insan bitane de beyaz insan var. Bu da herkesin kardeş olduğunu yani savaşa hayır anlamına geliyor.

Araştırmacı: Peki mm sen tasarladığın halıda ee bu halıyı nereye sermek üzere düşündün?

Mert: Ben bunu genellikle şey böyle kapı önünde hani gelmeden öncee paspas tarzı.

(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Mert’in halı tasarımı çalışması ile uzman görüşleri şöyledir:

Alan Uzmanı 1: Bu tasarım çalışmasında öğrenci soyut bir resim dili kullanmıştır. Plastik açıdan çok etkili bir çalışma olmamasına rağmen kendi sözlü ifadelerinden de anlaşılabilirliği gibi soyut şekilleri soyut kavramlarla ifade etmiştir. Siyah ve beyaz daire formlarının savaş ve barışı sembolize ettiğini ifade etmesi ve bunu tasarıma aktarma amacı gütmesi tasarımsal bir kaygı taşıdığını göstermektedir. Ayrıca geleneksel halı motiflerinin belli işlevler ve amaçlar doğrultusunda oluşturulduğunu kavramış bir öğrenci olarak kendi tasarımındaki motiflere de belli ifadeler yüklemiş olduğu anlaşılmaktadır.

Alan Uzmanı 2: Halıyı çevreleyen bordürdeki çizgisel öge ve birbiriyle ince dal benzeri öğelerle birleştirilmiş renkli benekler dışında halı, kilim geleneğimize bir referans göremedim.

Resim 15 – Mert’in halı tasarımı çalışması

Araştırmacı: hı hı evet, peki kendi resminle ilgili bize söyleyebileceğin bişeyler var mı?

Hakan: Kendi resmimle ilgili işte az önce dediğimden yola çıktım. Günlük hayatta en çok ne görüyorlar ee hangi renkleri görüyorlar diye işte ne kullanıyorlar diye düşündüm ve hepsini böyle yaptım işte.

Araştırmacı: Birazcık anlatır mısın resmini, neler koydun?

Hakan: Birazcık anlatayım mı?

Araştırmacı: Hı hı.

Hakan: Şimdi ilk baş ee ilk baş aklımda olan şey zaten u hayvanlardı. İlk baş önemli olan u benim için önemli olan hayvan olduğu için ortaya bi hayvan resmi yaptım. Ve aklıma ilk gelen şey deve oldu. Yani en çok ulaşımda kullanıldıkları için eskilerde.

Araştırmacı: Hıhı, eskilerde.

Hakan: Ondan sonra u sınıflandırmak diyeyim de buna sınıflandırmak için bi kullandığı eşyalar ve hayvanlar ve yiyecekler diye sınıflandırdım. Birini işte avladıkları hayvanı ve işte tükettiği yiyecekleri, birinin avladığı araçları yaptım. Buraya da ee savaşa ve avlanmada kullandıkları eşyaları ve kalkan kılıç kullandım.

Araştırmacı: Kalkan kılıç ve bu da neydi?

Hakan: Ee kuzu ve muz.

Araştırmacı: Evet böyle düşündün yani. Geleneksel bi halı tasarladın kendince.

Hakan: Hı hı evet.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Hakan'ın halı tasarımı çalışması ile uzman görüşleri şöyledir:

Alan Uzmanı 1: Bu tasarımda da ders etkinlik sürecindeki bilgilerin çocuğun kendi resim diliyle aktarıldığı söylenebilir. İlkel insanların avlanma sürecinin geleneksel halı tasarımında kullanılması bu çalışmanın konusu olmuştur. Bunu stilize hayvan figürlerinde ve avlanma aracı olan ok ve yaydan anlamaktayız. Ayrıca halı tasarımında bu öğrenci bordür kullanmayı tercih etmemiştir.

Alan Uzmanı 2: Belirgin bir simetri anlayışı mevcut. Kendi yaş grubu özelliklerini düşünürsek burada bir dünya resmi, manzarası değil, daha soyut bir pano, bir şema, sembolik bir yüzey tasarlamaya çalışmış. Bu sembolizmi halılarda bolca görürüz.

Resim 16 – Hakan’ınhalı tasarımı çalışması

Araştırmacı: Evet, ee peki senin resminden bahsedelim biraz. Kendi resminden bahset bize, hani halı deyince bunu yaptık ya, sen neden halı deyince mesela böyle bişey yaptın?

Hasan: Evet. Halı saha aklıma geldi sonra evde böyle bişey olursa güzel futbol oynanacağı aklıma geldi, bunu çizdim.

Araştırmacı: Evet. Yani evde böyle bi halı olsa hoşuma giderdi diye mi düşündün ?

Hasan: Evet.

Araştırmacı: Evet, çünkü zaten ee en başta halı saha demiştin, odanda olsa..

Hasan: Oyun!! futbol oynarım.

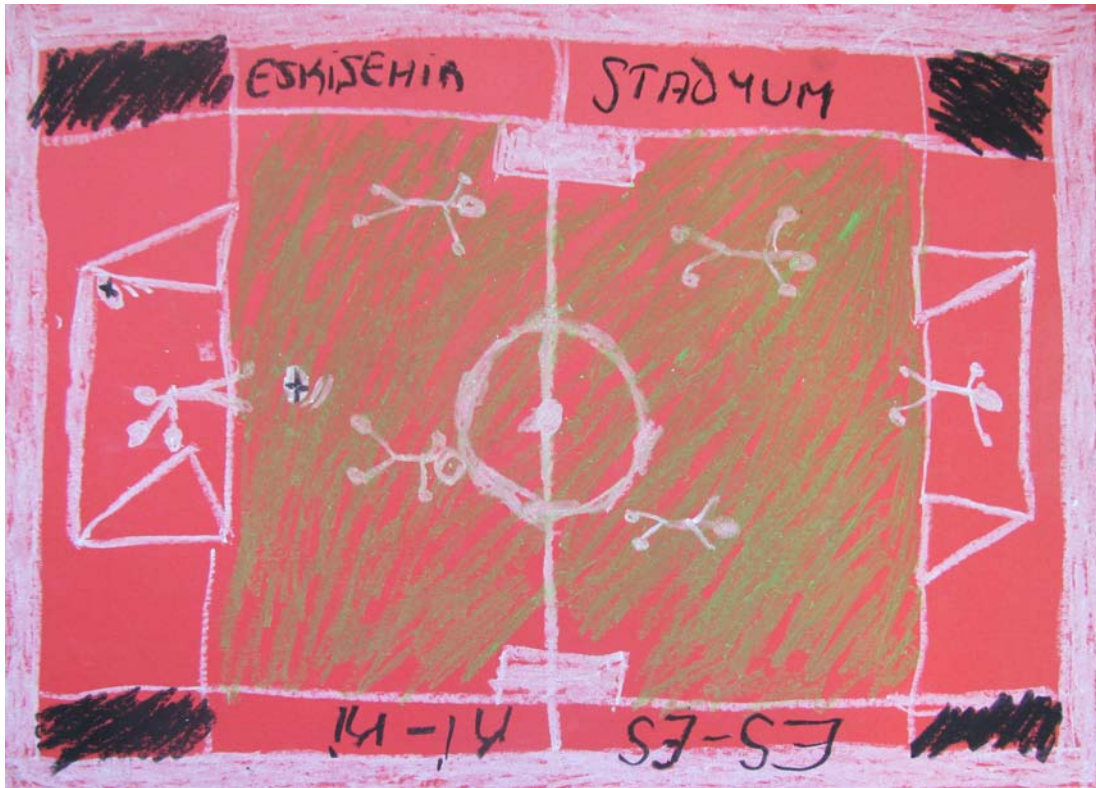
Araştırmacı: Eveet, eski insanlar nasıl av yaptıysa ben de futbol yaptım diyosun (gülüşüyoruz)

Hasan: Eveet..(gülüyor) (Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Hasan'ın halı tasarımı çalışması ile uzman görüşleri şöyledir:

Alan Uzmanı 1: Bu tasarımda çocuğun kendi ilgi alanının tasarım sürecinde daha etkili olduğu algılanmaktadır. Futbola ilgilenen ve Eskişehirspor'u seven biri olarak tasarımına bunu yansıtmıştır. Ders etkinlik sürecine dair çok belirgin bir etkilenme görülmemektedir. Daha çok günümüz çocuk odaları için tasarlanan halı tasarımlarından fikir edindiği ve bunu çalışmasına aktardığı söylenebilir.

Alan Uzmanı 2: Çok eğlenceli bir çalışma. Belirgin bir simetri oluşturma isteği ile yapılmış. Figürlerin yerleşimi, ortadaki göbek ve kenarları dolaşan pembe bordür modern tasarımlı ve alternatif konulu bir halıyı, örtüyü çağrıştırıyor.

Resim 17 – Hasan'ın halı tasarımı çalışması

4. görüşme sorusu olan – Etkinlikle ilgili düşünce ve fikirlerini bizimle paylaşır mısın? Sence nasıl bir etkinlikti? Sen araştırmacı olsan bu etkinliği nasıl planlardın? sorusu ile 6. sınıf yaş grubunda bulunan öğrencilerin konuya ilgililik durumları, gerçekleştirilen etkinliğin öğrencilerin gözüyle değerlendirilmesi hedeflenmiş ve soruya verilen öğrenci cevaplarının benzer uygulamalar yapmayı planlayan araştırmacı ya da görsel sanatlar öğretmenlerine farklı fikirler verebileceği düşünülmüştür. Sözkonusu sorunun araştırmacı tarafından öğrenciye yöneltilmesi ve öğrencilerin verdikleri yanıtlar sırası ile şöyledir:

Araştırmacı: Peki bizim yaptığımız etkinlikle ilgili düşüncelerin neler?

Nilsu: Yani ee bence halının tarihi, ee yani bu konuda ilgili olanları halının tarihini anlatmak, halıyı daha çok incelemeleri için yararlı olmuş olabilir. Ee bu konuyla ilgili araştırma yapanlar filan bu çalışmaya da katılabilirler istedikleri bişey varsa, konuşmak istedikleri bişeyler varsa yani çalışmaya katılabilirler.

Araştırmacı: Sen sevdin mi bu etkinliği?

Nilsu: Evet sevdim. Zaten halı dokumayı seviyorum. Ee şimdi ilk başta başlamak için küçük bi halı yaptım. Şimdi dedeme kapı büyüklüğünde yaptırıcım. Şeyini, tahtasını.

Araştırmacı: Oo, evet..

Nilsu: Kendim öyle dokumaya çalışıcım.

Araştırmacı: Sabırla dokuyacağım diyorsun?

Nilsu: Evet.

Araştırmacı: Peki etkinlikten önce ve sonrasında senin için değişen bir şey oldu mu?

Nilsu: Etkinlikten önce sadece halı dokumayı biliyodum yani çok böyle şekilleri falan renkleri çok önemli şey yapmıyodum ama artık şimdi dokumaya başladığımda yenisini artık renkleri falan şekilleri çıkarmaya çalışıcım. Renkleri de internetten falan tekrar araştırıp daha nasıl renkler olur diye bakıcım yani.

Araştırmacı: Peki sen olsan bu etkinliği nasıl yapardın? Hani biz böyle dört hafta yaptık. Ee ben böyle ilk hafta sizin fikirlerinizi aldım, ikinci hafta halıyla ilgili sunum

yaptım, üçüncü hafta uygulama yaptık, dördüncü hafta da yine son fikirlerinizi aldım. Sen olsan nasıl yapardın?

Nilsu: Ben olsam yine ilk haftadaki fikirle son haftadaki fikirleri yine alırdım. Ama arada yine halının tarihini yapardım. Ama halının nasıl dokunacağını halı örnekleri falan da getirebilirdim böyle küçük elle dokunmuş halı örnekleri, değişik olarak. Yani ee halı dokumayı kimlerin yaptığını ya da nasıl yapıldığını değişik şekillerde anlatabilirdim.

Araştırmacı: Tamam, teşekkür ediyorum.

Nilsu: Ben teşekkür ederim.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Evet. Peki etkinlikle ilgili senin söylemek istediklerin var mı?

Elif: Etkinlik çok eğlenceliydi, ben çok sevdim. Iı halıyla ilgili düşüncelerim arttı.

Araştırmacı: Hıhu..

Elif: Iı renkleri daha güzel gelmeye başladı. Bu kadar.

Araştırmacı: Peki sence şurası şöyle olsaydı dediğin tarafları var mı? Sen olsaydın bu etkinliği nasıl yapardın?

Elif: Yok olmadı bence çok güzeldi.

Araştırmacı: Eveet, peki buna ilave etmek istediğin başka bişey var mı?

Elif: Yok, teşekkür ederim.

Araştırmacı: Ben teşekkür ederim.(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Peki mm etkinlikle ilgili söylemek istediğin bişeyler var mı? Nasıl geçti bu dört hafta ve sence ee nasıldı?

Yaprak: Eğlenceliydi, ee bazı şeyler öğrendim halıyla çok şeyler öğrendim. Mesela halıların ee en çok hani ne renk ne motifler kullanıldığını genel olarak öğrendim ee neden yapıldığını öğrendim.

Araştırmacı: Hıhı.

Yaprak: Halılar yaptık güzel , onlar eğlenceliydi.

Araştırmacı: Hıhıhı. Peki sen olsaydın nasıl planlardın bu etkinliği?

Yaprak: Ben olsaydım ee gene bunları yaptırırdım ama bide böyle hani halıların önceden yani geçmişten şeye göre yani mesela bi fotoğraf gösterirdim e hani işte geçmişten günümüze kadar gelen.

Araştırmacı: Sen sunumda yok muydun? Sunumda bunu göstermiştik.

Yaprak: Ben yoktum o derste.

Araştırmacı: Hı, o hafta sen yoktun. İkinci hafta sunum yapmıştım ben, orda geçmişte bulunan ilk halı olan pazırık halısını gördük ve günümüze kadar olan halılardan örnekler gördük.

Yaprak: Orda ben yoktum.

Araştırmacı: O sunumda sen yoktun, başka peki aklına gelen?

Yaprak: Mmm başkaa başka yok hani şu anda altıncı sınıfa gittiğimiz için ama yedi ve ya sekiz olsaydı böyle küçük halılar hani öyle şeyler olurdu. Şuanda hani öyle bişey yok.

Araştırmacı: Hıhı. Peki ee ben şimdi halı dokuyacağız deseydim nasıl tepki verirdiniz sence? Sen ve arkadaşların

Yaprak: İlk önce şaşırdık hani bunu nasıl yapıcım deyip u hani öyle şaşkınlık içerisinde.

Araştırmacı: Sizin için sıkıntı olur muydu peki bu?

Yaprak: İu benin ben yani kendim adıma konuşuyorum benim için çok sıkıntı olurdu, zaten ipe ilgim yok hani ya örgü falan örüyorum ama hani e nasıl desem çok karmakarışık işlere ben giremiyorum. O yüzden hiç yapmak istemezdim.

Araştırmacı: Evet, yani dokuyalım desem mi daha eğlenceli ya da faydalı olurdu ee hayalinizdeki halıyı kağıda yapalım dediğimde mi sence? Sen hangisini tercih ederdin?

Yaprak: Ya ama benim ben kolaya kaçardım hani kağıdın üstüne yapardım ama ee hani onu yapınca o halıyı yapınca hani o emeği sırf basıp da geçmezlerdi. Hani o emek yani emeğe karşı saygı gibi.

Araştırmacı: Peki yapabilir miydik?

Yağmur: Ben yapamazdım. (Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Peki ee etkinlikle ilgili söylemek istediğin bişeyler var mı?

Mert: Etkinlik ee çok zevkliydi, çoğu yeni bilgi öğrendik hepimiz. Ee çok bunun dışında çok söyleyebileceğim bişey yok.

Araştırmacı: Sen olsan nasıl yapardın?, buna ilave edecek bişeyin ver mi? ya da burası yanlıştı böyle olsa daha iyi olurdu dediğin..

Mert: Bence yanlış yoktu hani hepimiz halıyı yeterince iyi öğrendiğimizi düşünüyorum.

(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Evet tamam, peki etkinlikle ilgili fikirlerini eem biraz anlatır mısın?

Hakan: Etkinlik bence etkinlik bence çok yararlıydı ve güzeldi ve çok eğlenceliydi. Eee sonra ne diyim yani daha çok bilgilenmiş oldum yani basıp geçtiğim halının yani ne olduğunu öğrenmiş oldum. Yani sevindim aslında böyle bi etkinlik olduğu için.

Araştırmacı: Sen olsan nasıl yapardın? Eksikleri ya da iyi tarafları nelerdi sence?

Hakan: Ee eksiklik.. uygulama çok fazlaydı o benim çok hoşuma gitti. Eksiklikse pek bişey göremedim aslında yani. (gülüyoruz)

Araştırmacı: Hı hı tamam, teşekkür ediyorum o zaman katıldığın için.

Hakan: Sağolun, sağolun hocam. (Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Araştırmacı: Tamam peki etkinlikle ilgili ne düşünüyorsun? Dört hafta böyle şeyler yaptık, bunlarla ilgili ne düşünüyorsun?

Hasan: Güzel oldu. Halı hakkında şeyler öğrendim. O kadar.

Araştırmacı: Sen olsan nasıl yapardın? Ya da iyi ya da kötü yönleri var mı?

Hasan: Halının mı?

Araştırmacı: Yok bu yaptığımız etkinliğin.

Hasan: İyi oldu, resim dersi işlemedik.

Araştırmacı: Resim dersi işledik yine ama halı resmi yaptık.

Hasan: İşledik de evet halı resmi yaptık.

Araştırmacı: Resim dersini sevmiyor musun?

Hasan: Evet. Sonraa eskiden halının üstüne sadece basıp geçiyoduk şimdi halının önemini öğrendik, farklılıklarını öğrendik.

Araştırmacı: Peki sence bu dersi matematik dersinde de yapabilir miydik, bu uygulamayı etkinliği?

Hasan: Hayır.

Araştırmacı: Yani görsel sanatlar dersiyle ilişkilendirdin mi bunu?

Hasan: Evet.

Araştırmacı: Sen olsan nasıl yapardın? Bak ben böyle dört hafta böyle şeyler yaptım ya, sen benim yerimde olsaydın çocuklara bu konuyla ilgili şey yapacak olsaydın sen neler yapardın?

Hasan: Yine halı resmi çizdirirdim, sonra onlarla ilgili düşüncelerini alırdım. Sizin gibi işte öyle şeyler yapardım.

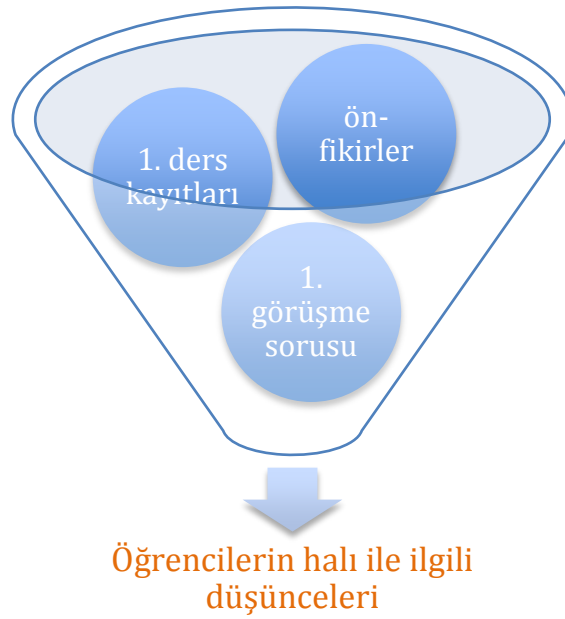
Araştırmacı: Aklına başka şey gelmiyor mu?

Hasan: Gelmiyor.

Araştırmacı: Tamam peki teşekkür ediyorum, bu kadar. (gülüşüyoruz)(Görüşme ses kayıtları, 11 Mayıs 2015).

Yorumlar

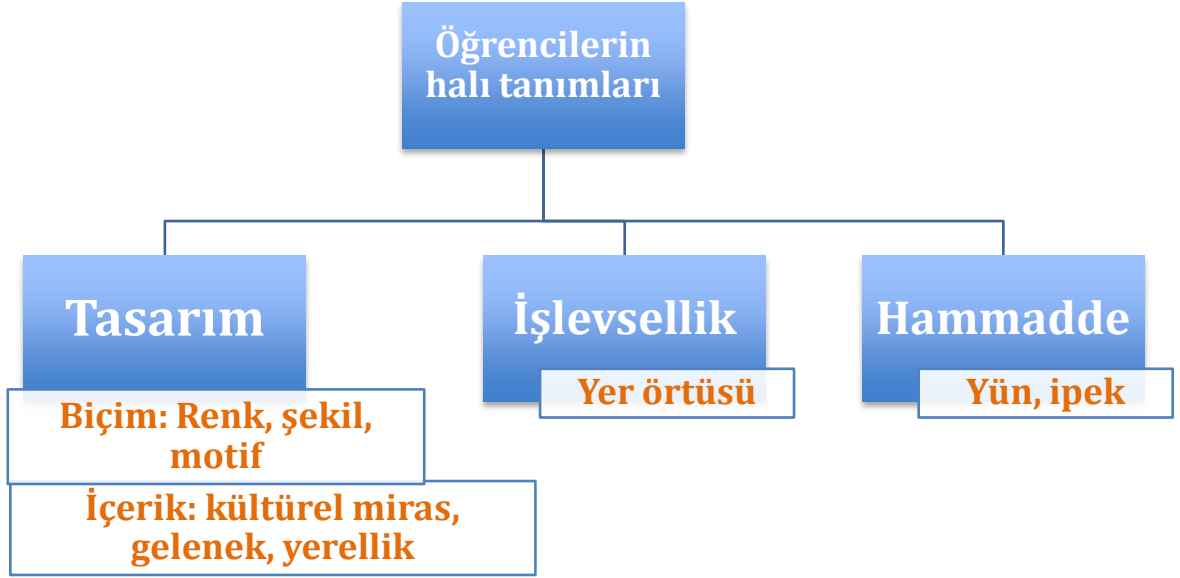
Araştırma etkinlik süreci içerisinde öğrencilerin Geleneksel Türk El Sanatlarından biri olan halı ile ilgili düşüncelerine işaret eden bulgular, etkinliğin 1. haftasında alınan ön-fikirler, 1. hafta ders kaydından alınan öğrenci ifadeleri ve 5. hafta gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde 6 öğrencinin 1. görüşme sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilmiştir.

Tablo 4 – Öğrencilerin halı ile ilgili düşüncelerine ilişkin yorumlar

Öğrenciler halı ile ilgili ifade ettikleri düşüncelerde; halının tasarım özellikleri bağlamında, biçimsel anlamda renk, şekil, motif, içerik anlamında ise kültürel miras, gelenek-görenek ve yerellik temaları öne çıkmıştır. Aynı zamanda halının işlevselliği

vehammadesine değinmişlerdir.

Tablo 5 - Öğrencilerin halı tanımlarında kullandıkları ifadelerin temalandırılması

Araştırma etkinliğine katılan ve halı ile ilgili görüş belirten 26 öğrenciden 8'i gelenek-görenek, kültürel miras, 22'si halının tasarım özelliklerinde renk, şekil, motif, 13'ü işlevsellik (yer örtüsü), 17'si hammadde (yün,ipek) konularına değinmiştir.

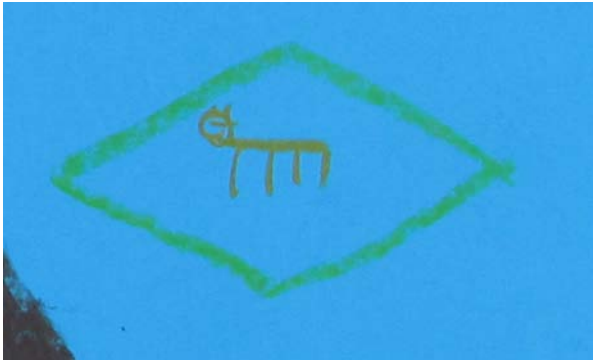
Araştırma etkinliğinin 3. haftası halı tasarımı uygulaması dersinde elde edilen öğrenci çalışmaları incelendiğinde 10 öğrencinin halı tasarımında geleneksel motif izleri görülmüştür. Geleneksel motiflerle benzerlik taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın 10 öğrenci ise tasarımlarında hayvan motif ya da resmi kullanmışlardır.

Resim 18 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi

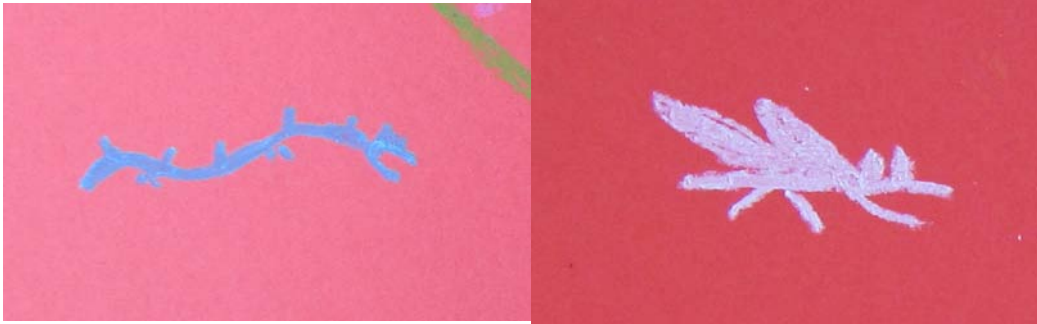
Resim 19 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi

Resim 20 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi

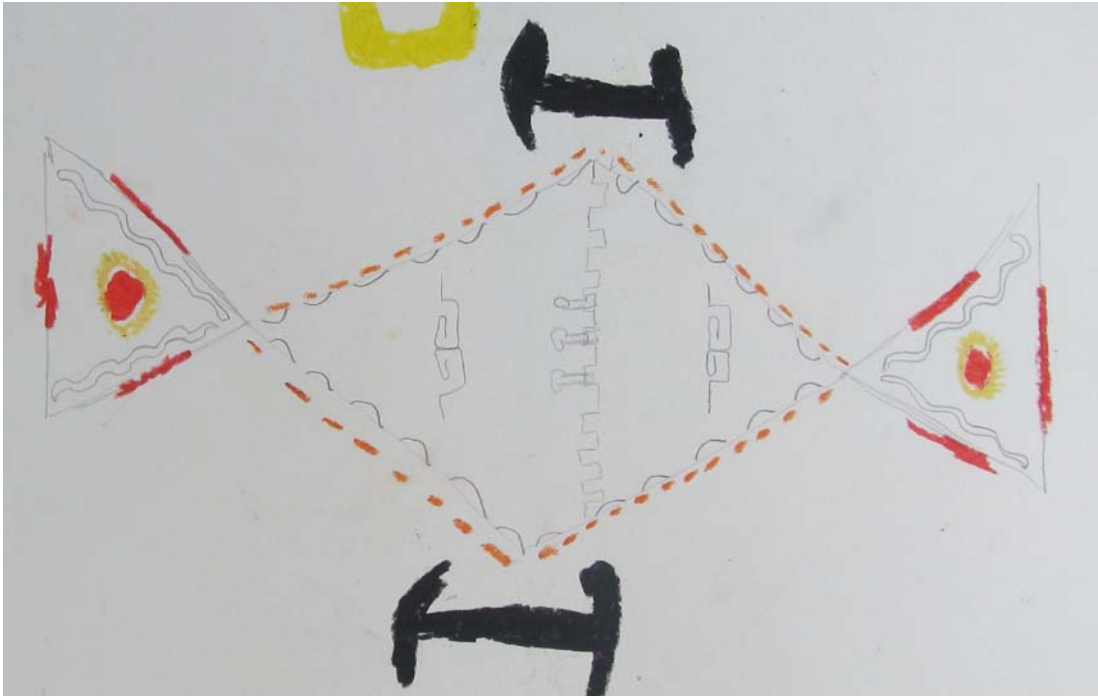
Resim 21 – Öğrenci halı tasarımından motifler

Resim 22 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi

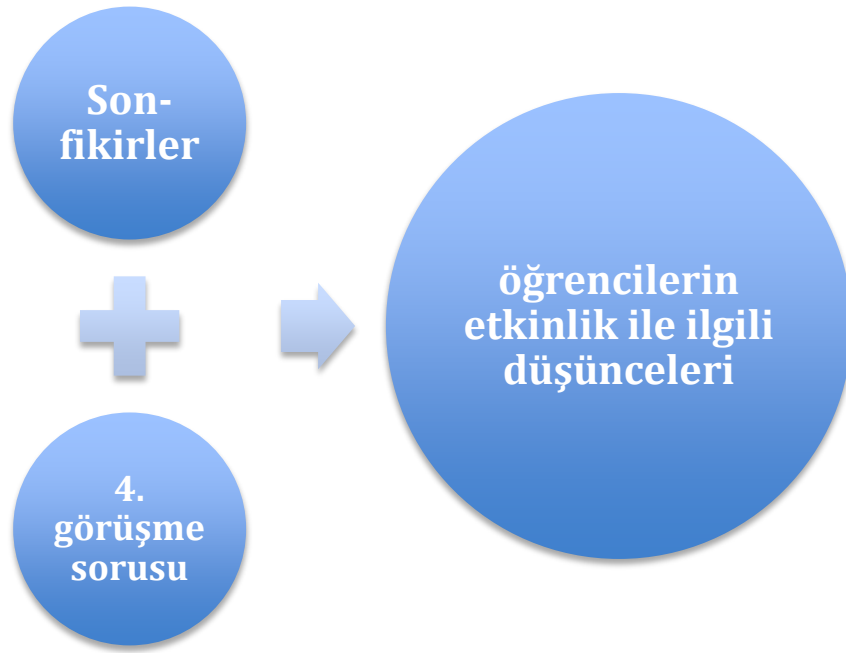

Resim 23 – Öğrenci halı tasarımından hayvan motifi

Resim 24 – Öğrenci halı tasarımından motifler

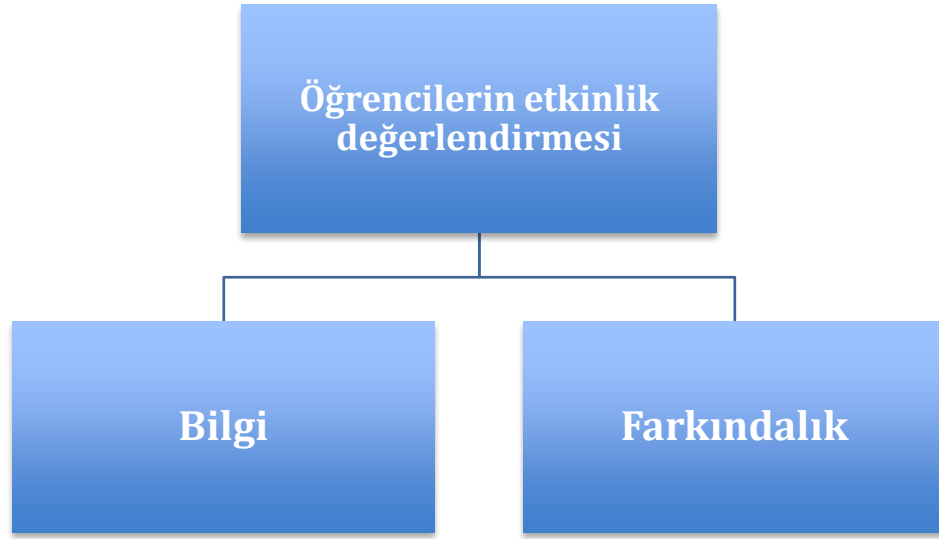
Araştırma etkinlik sürecinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesiyle elde edilen bulgular etkinliğin 4. haftasında öğrencilerden alınan son-fikirler ve 6 öğrenci ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmenin 4. sorusuna “ – Etkinlikle ilgili düşünce ve fikirlerini bizimle paylaşır mısın? Sence nasıl bir etkinlikti? Sen araştırmacı olsan bu etkinliği nasıl planlardın?” verilen öğrenci cevaplarından elde edilmiştir.

Tablo 6 – Öğrencilerin etkinlik ile ilgili düşüncelerine işaret eden bulgular

Öğrenciler etkinlik ile ilgili, etkinlikten öncesi ve sonrasında konu hakkında bilgi, farkındalık ve ilgileri açısından değerlendirmelerde bulunarak etkinliğin işleyişi ile ilgili görüş belirtmişlerdir. Konu ile ilgili örnek vermek açısından bir öğrencinin son-fikirlerde kullandığı şu ifadeye burada yer verilebilir:

Haliya eskiden üstüne basılan bir şey sanırdım artık bir sanat olarak görüyorum. Halı güzel şekilleri olan bir sanattır. Halı güzeldir. (4. Hafta son-fikirler, 4 Mayıs 2015).

Tablo 7– Öğrencilerin etkinlik ile ilgili belirttiği ifadelerin temalandırılması

Araştırma etkinliğine katılan ve halı ile ilgili görüş belirten 26 öğrenciden 19’u konu ile ilgili farkındalık kazandığını, 18’ bilgi edindiğini belirtmiştir. Araştırma konusunu benimsemediğini ve sıkıcı bulduğunu belirten 2 öğrenci olmuştur. Etkinlik süreci değerlendirmelerinde 26 öğrencinin tamamı “etkinliği sevdim, eğlendim” gibi ifadeler kullanırken, etkinlik konusunu benimsemediğini belirten 2 öğrenci de konuyu sıkıcı buldukları halde etkinlik sürecini sevdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilere yöneltilen – Sen olsan bu etkinliği nasıl planlardın? Sorusuna cevap olarak 2 öğrenci, etkinliği yine aynı şekilde uygulayacaklarını belirterek buna ilave olarak “–Ben olsam çocuklara halı dokuturdum.” İfadesini kullanmışlardır. Araştırmacı etkinliğin 4. hafta verilerinden son-fikirlerde yer alan bu cevabı göz önünde bulundurarak, 5. hafta öğrenci görüşmelerinde bir öğrenciye“– Bu etkinlikte halı dokumanızı isteseydim tepkin ne olurdu, dokuyabilir miydin?” sorusunu yöneltilmiş, öğrencinin cevabı kısaca “–Şaşırdım ve yapamazdım.” olmuştur. Ancak planlanabilecek benzer etkinliklerde, etkinliğin uygulandığı yaş grubuna ve etkinlik süresine göre halı dokutma fikri değerlendirilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel el sanatlarından biri olan halının görsel sanatlar dersinde nasıl yer alabileceği sorusuna yönelik geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliği planlanmış ve 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir il merkezinde Mustafa Kemal Ortaokulu 6 / D sınıfında bulunun 26 öğrenci ile etkinliğin uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Sonuçlar

Araştırma amaçlarına ulaşmak için incelenen veriler derslerin video kayıtları, öğrenci ön-fikirleri, öğrencilerin halı tasarımı çalışmaları, öğrenci son-fikirleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve araştırmacı günlüklerinden elde edilmiştir. Veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenip yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırma etkinlik sürecine katılan 6 öğrencinin geleneksel sanatlardan biri olan halı ile ilgili görüşlerinin ön-fikirler, ders süreci ve görüşmelerle elde edilen veriler doğrultusunda araştırma sorularının ilki olan “6. sınıf öğrencilerinin geleneksel el Sanatlarından biri olan halı ile ilgili düşünceleri nelerdir?” sorusuna cevap verilmiştir. Öğrencilerin halı ile ilgili niteledikleri renk, şekil, motif gibi tasarım özelliklerini görsel algılayış biçimleri, halının işlevselliğini ve hammaddesini algılayış biçimleri ortaya konmuştur. Burada konu ile ilgili yapılabilecek farklı etkinlik ve uygulamalara ışık tutabilecek bir birikim sunulmaktadır.
- Halı konusunun görsel sanatlar dersi programında nasıl yer alabileceği ile ilgili 2. araştırma sorusu için geleneksel tasarım odaklı bir sanat eğitimi etkinliği planlanmış ve uygulanmıştır. Bu etkinlik, görsel sanatlar dersi öğretim programı hazırlanırken göz önünde bulundurulabilir yada görsel sanatlar öğretmenlerine planlanmış ve uygulanmış bir etkinlik olarak olumlu ve olumsuz yanları ile örnek oluşturabilir.
- Araştırma etkinliğinin 2. haftası dersi sunumunda geleneksel hayvan figürlü halılar konusu üzerinde durulmuş, etkinliğin 3. haftası dersinde öğrencilerin konu ile ilgili kısıtlanmamış olmaları uygulanan halı tasarımı çalışmalarında geleneksel olanla yeni olanı birarada kullanabilmelerine, konuyu kendi bakış açılarıyla

yorumlayabilmelerine olanak tanımış ve bunun sonucunda öğrencilerin modern halı tasarımı çalışmaları yaptıkları da gözlenmiş, konu ile ilgili görsel algıları ve sanatsal üretimlerine yansımaları ortaya konmuştur.

- Kültürel mirasımızın gelecek kuşaklara aktarılması adına görsel sanatlar dersinde gerçekleştirilen bu sanat eğitimi etkiliği ile öğrencilere kültür, görsel kültür, halı, halı motifleri, hayvan figürlü halılar ve tasarım hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma bulgularına göre de, uygulanan etkinliğin öğrencilerin bu konular ile ilgili farkındalıklarına katkı sağladığı söylenebilir (bkz. s.66).
- Araştırma etkinlik sürecinin ilk haftasında öğrencilerin halı ile ilgili ifadeleri genellikle üzerine basıp geçilen bir ev eşyası, yani halının işlevselliğine işaret ederken, etkinliğin son haftasında halının tasarımsal özelliklerine dikkat çekerek halıyı bir sanat objesi olarak gördüklerini ifade eden cümleler kullanmışlardır.
- Araştırma etkinliğinin sonunda öğrencilerin etkinlik süreci değerlendirmelerinden yola çıkılarak görsel sanatlar dersinde geleneksel el sanatlarından halı konusunun işlenmesin, halı tasarımı çalışmasının yapılmasının kullanılan etkinlik süresi dahilinde 6. sınıf yaş grubu çocukları için uygun olduğu söylenebilir. Geleneksel halıları benimsemediğini belirten 2 öğrenci dahil öğrencilerden hiçbiri bu etkinliğin kendini zorladığını, konuyu anlamadığını ve süreçten sıkıldığını yazılı veya sözlü olarak ifade etmemiş, etkinlik sürecinden keyif aldıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin ilgiyle izlediği ve katıldığı bu etkinlik çeşitlendirilerek öğretim programlarında daha yoğun biçimde yer almalıdır.

Öneriler

Bu bölümde araştırma bulguları göz önüne alınarak ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda araştırmaya ve uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

- Araştırmanın etkinlik sürecinin 2. haftası dersinde sunumda bulunan görseller üzerinden yapılan sanat eleştirisi için ve çocukların halıyı yakından görerek, dokunarak deneyimlemeleri adına sınıfa halı getirilebilir.
- Araştırma etkinliğine katılan öğrencilerin yaş grubu ve kullanılan malzemelerin kolay temin edilebilir olması ve uygulanabilirlik açısından ülke geneline örnek teşkil edebilmesi için ortalama imkanlara sahip bir devlet okulu seçilerek bu

etkinlikte öğrencilerle halı dokuma çalışması yapılmamıştır. Daha üst sınıf öğrencileri ile, etkinliğin yapılacağı okulun imkanlarına öğrencilerle halı dokuma çalışması yapılabilir. Bu farkındalığı daha yüksek oranda artıracaktır.

- Bu araştırma etkinliğinde gözlem, görüşme, öğrencilerin halı tasarımı çalışmaları ve araştırmacı günlükleri gibi veri toplama araçları kullanılarak veriler betimsel analiz yöntemiyle sunularak bulgulara ulaşılmıştır. Farklı etkinliklerde araştırmacı kendi çalışma biçimine göre veri toplama araçlarını seçerek analiz edebilir. Bu dakonuya farklı bir açıdan yaklaşılmasına olanak tanıyabilir.
- Araştırma etkinliği için kullanılan 4 hafta ders ve 1 hafta öğrenci görüşmelerinden oluşan 5 haftalık süre farklı etkinliklerde daha uzun ya da kısa sürelerde planlanarak uygulanabilir.
- Araştırma etkinliği öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak farklı yaş grupları için planlanarak denenebilir. Her farklı yaş grubu için çıkan sonuçlar farklı olacağından görsel sanatlar eğitimi alanında farklı yaş grupları ile benzer çalışmaların yapılması yararlı olacaktır. katkı sağlayabilir.
- Bu araştırma etkinliği için geleneksel el sanatlarından biri olan halının seçilmesi gibi görsel, kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması amacına yönelik geleneksel el sanatı dalları seçilerek farklı yaş gruplarında uygulamalar yapılabilir. Söz konusu araştırma etkinliğinin alanyazın kısmı ve diğer kısımları da farklı olacağından yine görsel sanatlar eğitimi alanına katkı sağlanacaktır.

EKLER

EK A - Etkinlik 2. Hafta Sunum Görselleri.

Görsel Kültür neden önemlidir?

Görsel kültür, toplumun üretimi, yeniden üretimi ve dönüşümünde rol alır. Toplumsal süreçlerde önemli bir yere sahiptir. İçinde yaşanılan toplumun bireylerinin kültürel kimliğini belirler. Görsel kültür bağlamında görsel olanı, insanlar tarafından üretilmiş, yorumlanmış ya da meydana getirilmiş, işlevsel, iletişimsel ve estetik amacı olan her şeydir (Berdanrd, 2010).

Halı

Geleneksel değerlerimizden biri olan halı ise dokuma ya da genel olarak çeşitli düğüm teknikleri kullanılarak yapılmış yaygı olarak tanımlanır. Halı olarak nitelenebilecek en eski örnekler Orta Asya'da bulunmuştur. Bunlar M.S. 2.-6. yy arasına tarihlenmiş küçük parçalardır.

video

Pazırık Halısı

Halı bir buz kütlesinin içinde tamamen donmuş olduğundan dolayı bozulmadan günümüze kadar ulaşmıştır. Pazırık (Pazyryk) Vadisi'nde bulunduğu için "Pazırık Halısı" olarak adlandırılmıştır. Bu halının kökeninin Sibirya'da yaşayan Türki gruplara, İskitlere veya Perslilere dayandığı söylenmektedir. 183x200cm boyutundadır ve her metrekaresinde yaklaşık olarak 360.000 ilmek bulunur. Muhteşem bir yapıya sahip olan halının ilmek yoğunluğu günümüzde birçok halı mağazasında satılan halılardan daha yüksektir. Dünyanın en eski halısı; Rusya, St. Petersburg'daki "State Hermitage Müzesi"nde sergilenmektedir.

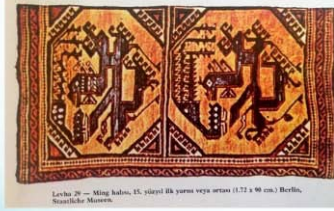
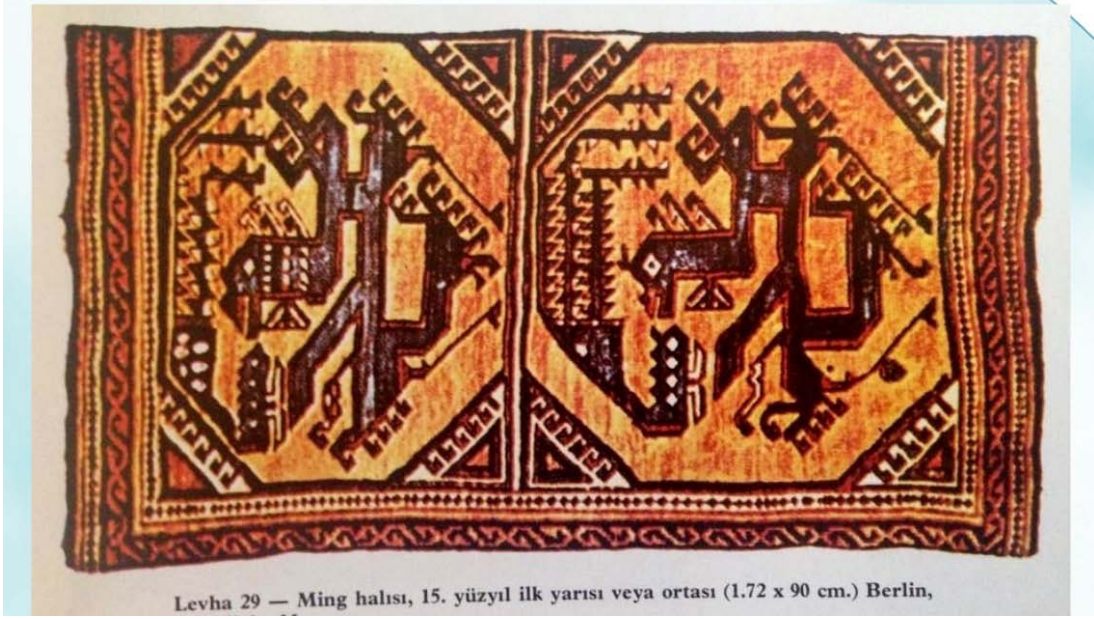

Hayvanlı halılar

14. yüzyıldan sonra ortaya çıkmış olup öncelikle avrupalı ressamların tablolarıyla tanınmış sonra ise az sayıda orjinalleri bulunmuştur. özellikle italyan ressamlar bunlara çok kıymet vermiştir. en erken tarihli kuş figürlü olanlarıdır.

Hayvan figürlü bu halılar dört grupta incelenir. Birinci grupta hayvan figürleri, sınırları kesin çizilmeyen kareler içinde simetrik olarak verilmiştir. İkinci grupta, halı zemini küçük karelere ayrılmış, karelerin içinde tek başına duran hayvanlar sırt sırta bazen de karşılıklı olarak işlenmiştir. Bazı örneklerde ise hayvan çift başlıdır. Üçüncü grupta halı zemini iki kareye ayrılmıştır. Karelerden herbiri sekizgenlerle doldurulmuştur. Bunların içlerinde hayat ağacı etrafında yerleştirilmiş ejderler, tavus kuşları veya mücadele eden hayvan figürleri bulunmaktadır. Ming Halısı diye adlandırılan halı, bu tipin en ünlü örneğidir.

Örnek verilen Ming Halısı İslam Eserleri Müzesinde olup, birbirleriyle mücadele eden ejder ve zümrüt-ü anka kuşuyla süslüdür. Renginin sarı olmasından dolayı Ming sülalesiyle özdeşleştirilerek bu isimle anılması gelenek olmuştur. Dördüncü grupta ise kareler kaybolmuş, halı zemininde küçük madalyonlar içinde hayvan figürleri serpiştirilmiştir.

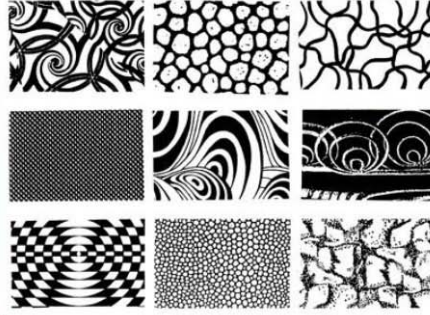

Tasarım nedir?

zihinde canlandırılan biçim, tasavvur.
Bir sanat eserinin, yapının veya teknik
ürünün ilk taslağı; tasar, çizim, dizayn.

Tasarımı meydana getiren elemanlar nelerdir?

nokta, çizgi, doku, renk, biçim, ton
(değer), ışık-gölge, simetri-
asimetri, derinlik (boyut), denge.

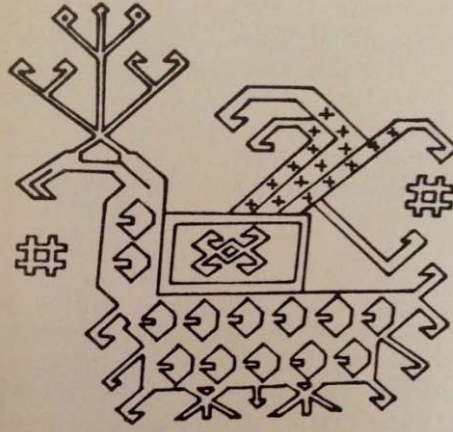

**Gördüğümüz halı resimlerinde
tasarım elemanlarını söyleyelim**

Levha 38 — Horoz figürlü halıdan detay. (Bkz. levha 37)

Resim 23c — İstanbul, Vakıflar Halı Müzesi'ndeki hayvanlı halıdan figür,

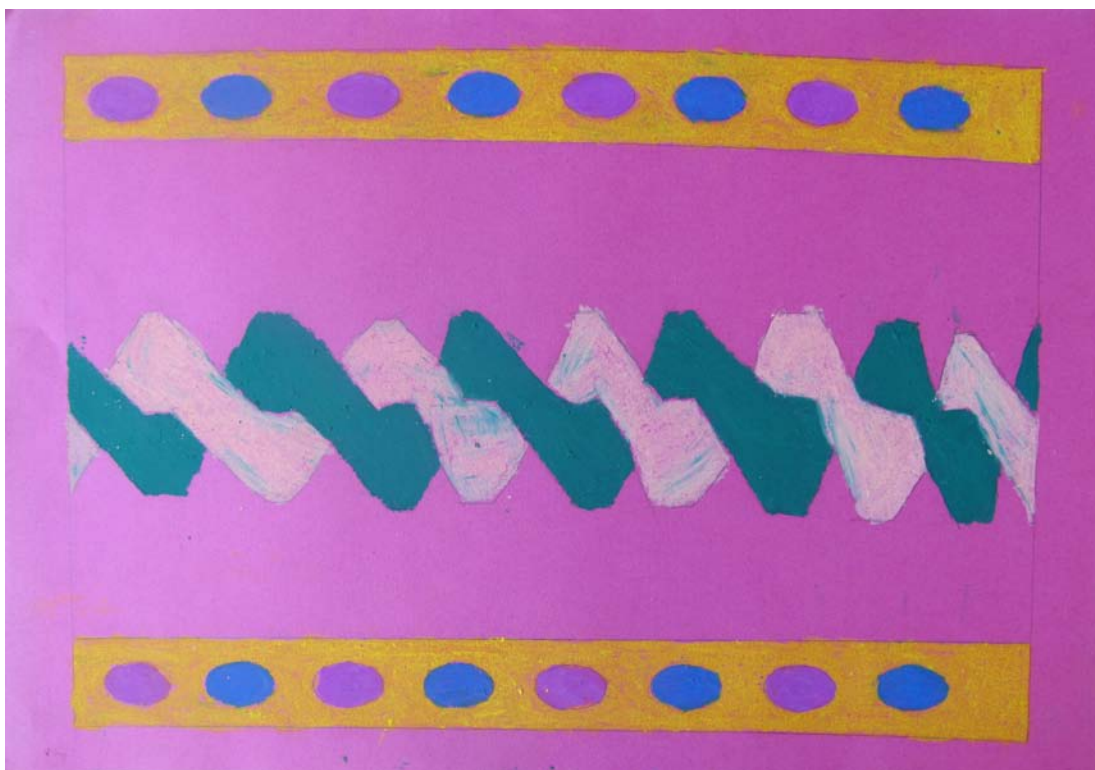
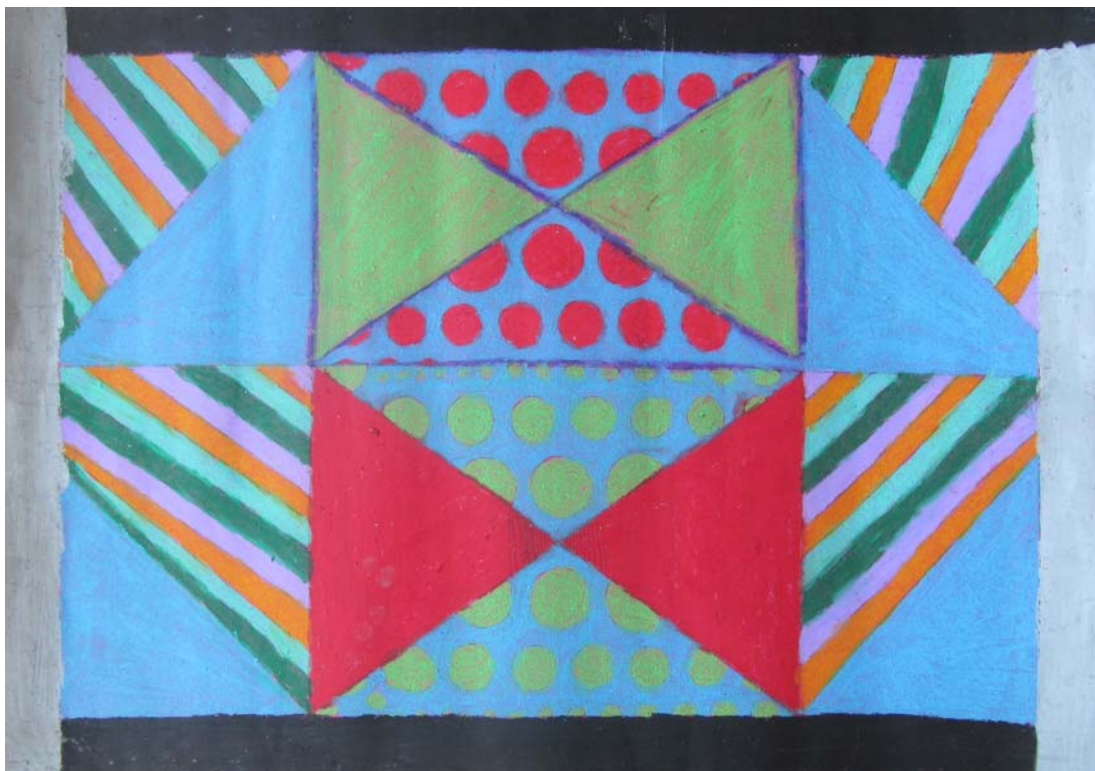

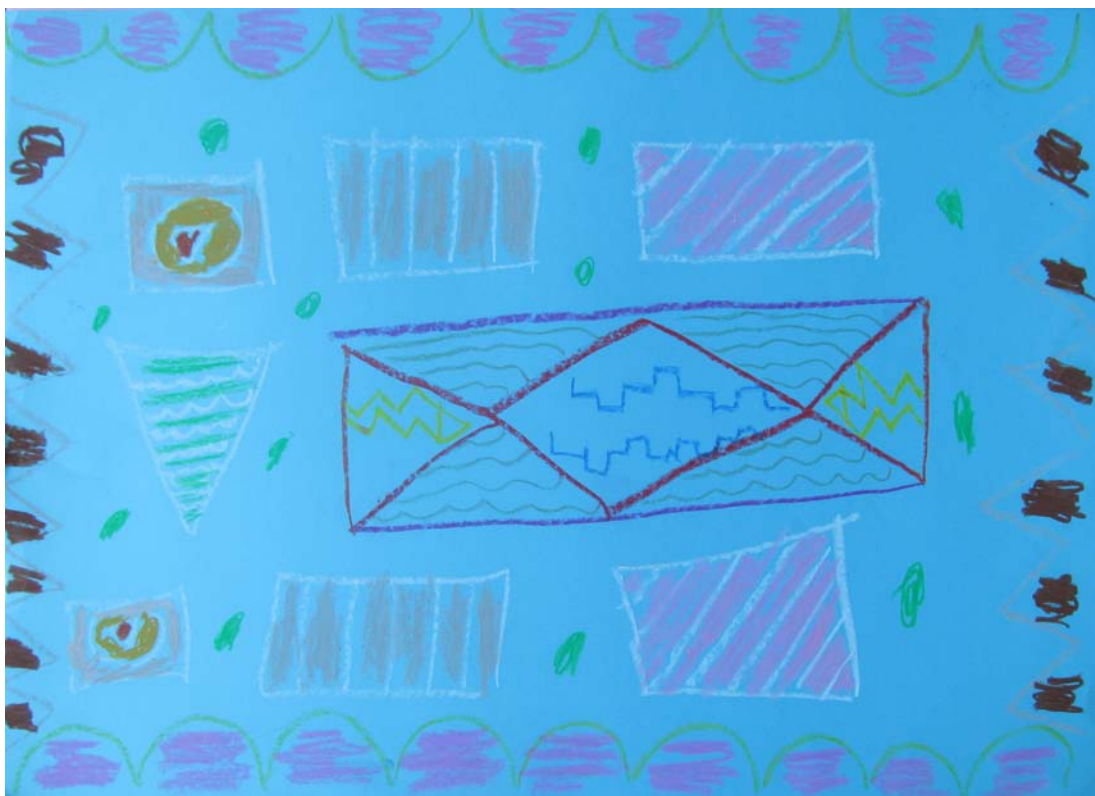

Resim 23g — Hayvan halısından ejder figürü, 15. yüzyıl.

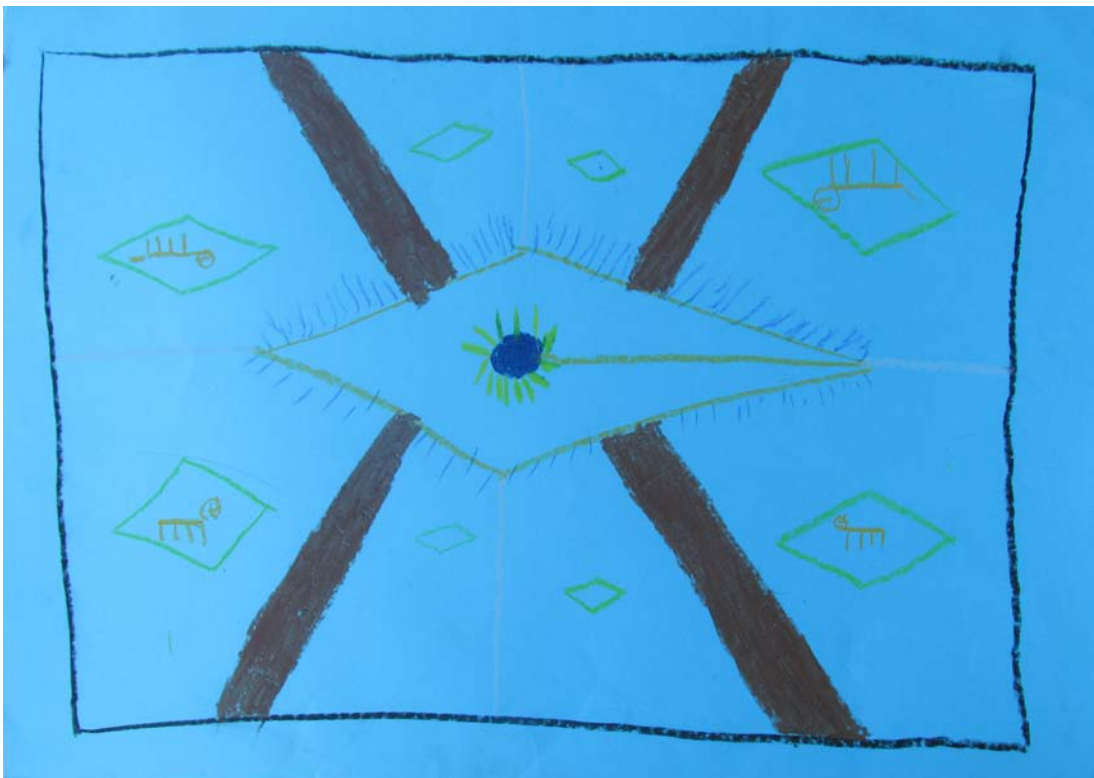
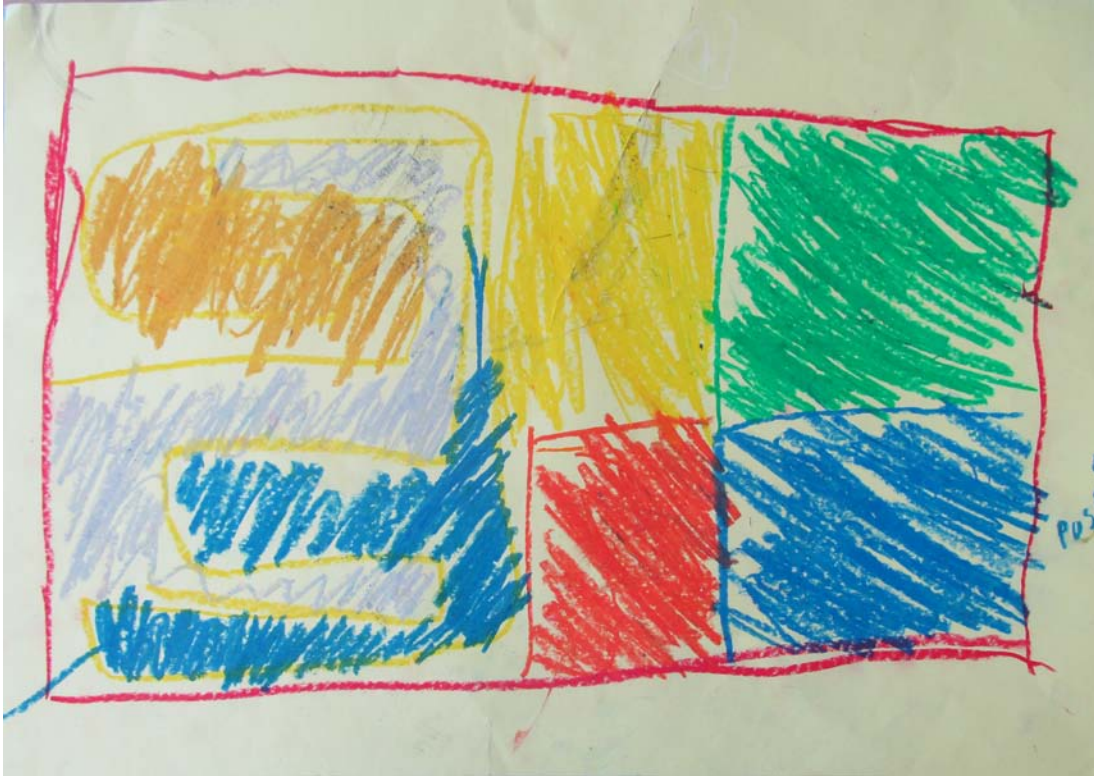
EK B – Diğer öğrenci halı tasarımı çalışmaları.

EK C–Araştırma gönüllü katılım formu.

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, *araştırma.konusunun adı* başlıklı bir araştırma çalışması olup amacını taşımaktadır. Çalışma, *araştırmacı ismi* tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile ortaya konacaktır / gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, *araştırmanın türü/türleri* yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Üniversitesi bölümünden’ya (mail/tel) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı :
Adres :
İş Tel :
Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

EK D – Araştırma veli izin formu.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

ARAŞTIRMA VELİ İZİN FORMU

Bu çalışma, *araştırma konusunun adı* başlıklı bir araştırma çalışması olup amacını taşımaktadır. Çalışma, *araştırmacı ismi* tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile ortaya konacaktır / gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, *araştırmanın türü/türleri* yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsmınızı yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Üniversitesi bölümünden'ya (mail/tel) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı :

Adres :

İş Tel :

Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

EK E – Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme soruları**Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları:**

- 1 - Halı denilince aklınıza ne neler geliyor?
- 2 - Sence insanlar neden desenli renkli halılar tasarlamışlardır?
- 3 - Bize kendi halı tasarımını anlatır mısın? Bu renk, şekil ve motifleri neden tercih ettin?
- 4 - Etkinlikle ilgili düşünce ve fikirlerini bizimle paylaşır mısın? Sence nasıl bir etkinlikti? Sen araştırmacı olsan bu etkinliği nasıl planlardın?

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. (2006, 1 1). *Tarihi Kaynaklar*. Retrieved 4 14, 2015, from Kültür Sosyolojisi-Altaylar'dan Anadolu'ya ve Balkanlar'a Gelen Kültür: <http://www.mustafaaksoy.com/calismalar-2-Tarihi%20Kaynaklar>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (4 ed.). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Anmaç, E., & Öztürk, B. (2005). Anadolu Halı Tasarımında Gelenekselden Moderne Değişim Süreci. *13. ETN Konferansı*. İzmir: Uluslararası Tekstil Sanatı Etkinlikleri.
- Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri* (7 ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslanapa, O. (1987). *Türk Halı Sanatı'nın Bin Yılı*. İstanbul: Eren Yayıncılık ve Kitapçılık.
- Aslanapa, O. (1989). *Türk Sanatı* (2 ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barnard, M. (2010). *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür* (1 ed.). (G. Korkmaz, Trans.) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Bayramov, M. (2013). *20. Yüzyıl Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beşen, M. (2011). *Geleneksel Halı Dokumalarının Çağdaş Halıya Etkileri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Bozkurt, N. (1997). Halı. *İslam Ansiklopedisi*, 15, 251.
- Büyükdikmen, Y. (2006). *İlköğretim İkinci Kademedeki Geleneksel Türk El Sanatlarının Eğitimi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (3 ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erinç, S. (2009). *Resmin Eleştirisi Üzerine* (3 ed.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Erinç, S. M. (2013). *Sanat Sosyolojisine Giriş* (2 ed.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Erzen, J. N. (2012). *Çoğul Estetik* (2 ed.). İstanbul.
- Freedman, K. J. (2003). *Teaching Visual Culture: Curriculum, Aesthetic and the Social Life of Art*. New York: Teacher Collage Press.
- Gökay, M. (2004). *Door to the Future, Understanding Portals of Ancient Seljuk Colleges*. Jade 23.1 @NSEAD, s.63,71.
- Güçtür, B. (2013, 4 20). *Tarih ve Arkeoloji*. Retrieved 4 14, 2015, from Blogger: <http://tarihvearkeoloji.blogspot.com.tr/2013/04/pazirik-kurgani-ve-buz-bakiresi-prensens.html>
- Hançerlioğlu, O. (1989). *Felsefe Sözlüğü* (7 ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karaöz, B. G. (2011). *Görsel Sanatlar Dersinde Geleneksel Sanatlar Konularının Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi ve Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımı ile Uygulanmasının Etkililiği*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (24 ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karavar, G. (2007). *Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim* (2 ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- M.E.B. (2013, 1 1). *İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı* (1-8. Sınıflar). Retrieved 2 15, 2015, from meb.gov.tr: ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/programlar/ilkogretim/ilk_orta_gorselsanatlar.pdf

- Mercin, L. (2006). *Geleneksel Sanatları Yaşatma Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi: Kent Müzeleri*. Sanat Dergisi , 91.
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). *Birey ve Toplum İçin sanat Eğitiminin Gerekliliği*. D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi , 14-20.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative Research A Guide to Design and Implementation* (3 ed.). (S. Turan, Ed.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri I* (6 ed.). (S. Özge, Trans.) Ankara: Yayın Odası.
- Öngen, A. G. (2011). *Görsel Tasarım Öğeleri Bağlamında Selçuklu Halıları* (T.İ.E.M.'ndeki Örnekler Üzerine Bir Araştırma). İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Özdemir, M. (2011, 1). *Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine bir Çalışma*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 325.
- Özsoy, V., & Şahan, M. (2009). *Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönetiminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-iş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi , 205-227.
- Öztürk, İ. (2003). *Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Parlakır, İ. (1997). *Okul Sözlüğü*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- San, İ. (1985). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: AÜ EBF Eğitim Araştırma Merkezi.
- San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Schoeser, M. (2003). *World Textiles a Concise History*. New York: Thames&Hudson .
- Stokrocki, M. (2001). *Children's Ethno-Aesthetic Responses to a Turkish Carpet: A Cross-Cultural Study in Three Cultures*. Jade 20.3 @NSEAD , 320,330.
- Tunalı, İ. (2012). *Tasarım felsefesi Tasarım Modelleri ve Endüstri Tasarımı* (4 ed.). İstanbul: Yem Yayın.

Uqusturk. (2011, 5 2). *Türk El Sanatları-Halı*. Retrieved 4 14, 2015, from YouTube:
<https://www.youtube.com/watch?v=yqIXKpTR0II>

Yetkin, Ş. (1991). *Türk Halı Sanatı* (2 ed.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8 ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksel, A., Mil, B., & Bilim, Y. (2007). *Nitel Araştırma: Neden, Nasıl, Niçin?* Ankara: Detay Yayıncılık.